

FRANCISI BACONI DE
VERULAMIO, SUMMI ANGLIAE
CANCELARIJ, DE SAPIENTIA
VETERUM, LIBER (1633)

FRANCIS BACON

KESSINGER LEGACY REPRINTS

**Francisci Baconi De Verulamio, Summi
Angliae Cancelarij, De Sapientia Veterum,
Liber**

Francis Bacon

In the interest of creating a more extensive selection of rare historical book reprints, we have chosen to reproduce this title even though it may possibly have occasional imperfections such as missing and blurred pages, missing text, poor pictures, markings, dark backgrounds and other reproduction issues beyond our control. Because this work is culturally important, we have made it available as a part of our commitment to protecting, preserving and promoting the world's literature. Thank you for your understanding.

FRANCISCI
BACONI DE VE-
RULAMIO,
Summi Angliæ Can-
celarij,
DE
SAPIENTIA
VETERVM, LIBER.

Editio tertia.

LVGDVXI BATAVORVM,
Ex officina IOANNIS MAIRE
clo 10 CXXIII.

ALMAE MATER,
Inclytæ Academæ
CANTABRIGIENSIS.

With separation

U M fine Philo-
sophia me certe
ne vivere iuvet;
merito huius am-
gno honore habeo, a quibus
mibi ista vita praesidia, &
solutia fluxerint. Itaque hoc
nomine, & me, & mea vobis
debere profiteor, quo minus
mirum sit, si vos vestris re-
munerem, ut motu naturali
redeant a quo traxerint ori-
ginem. Et tamen nescio quo-
modo

Resolved we

That therefore
i.e. name conj
This dat vos
(pron)

what that ignorant
e.g. nevertheless
e.g. what manner

With

DEDICATIO.

modo, rara videntur, Vestigia vos retrorsum spectantia. cum infinita a vobis profecta sint. Nec nimium mihi sumam (ut opinor) si sperem, propter rerum usum medicorem, quod nostrum vitae genus, & institutum necessarium traxit; nonnullam ad hominum doctorum inventa, per hæc nostra factam esse accessionem. Evidem in ea opinione sum, Contemplationes in Vitam Activam translatas, nonnihil novi decoris, & vigoris acquirere; & suppetente uberiore materia, & magis

DEDICATIO.

magis altas fortasse radices
agere, aut certè magis pro-
ceras, & frondosas evadere.
Neque vos (ut arbitror) ipse
noscis, quām latè pateant
Vestra, quamque ad multa
pertineant. E quum est ta-
men omnia vobis attribui,
atque in vestrum honorem
cedere, cum Accessiones qua-
que Principis magnâ ex
parte debeantur. Neque ve-
rò ab homine occupato, ali-
quid exquisitum, aut otij
miracula, & prærogativas
requiretis; sed & hoc amori
meo summo erga vos, & ve-

DEDICATIO.

*stra tribuetis, quod inter re-
rum Civilium spinas, haec
non prouersus perierint, sed vo-
bis vestra servata sint.*

Valete.

*Alumnus vester aman-
tissimus*

FRAN. BACONVS.

PRAE-

P R A E P A T I O.

ANTIQVITATIS pri-
mavam, (exceptis quæ in
Sacris literis habemus)
Oblivio & Silentium in-
volvit; Silentia Antiquitatis, Fabu-
la Poëtarum excepserunt: Fabulis
tandem successere Scripta quæ ha-
bemus, adeo ut Antiquitatis pene-
tralia, & recessus à sequentium & ex-
culturum Memoriæ, & evidentiæ tan-
quam Velo Fabularum discreta, &
separata sint; quod se interposuit, &
obiecit medium, inter ea quæ perie-
runt, & ea quæ extant. Evidem ex-
istimo plærosque in ea opinione fo-
re, me delicias ac ludos facere; at-
que similem ferè licentiæ in trans-
ferendis Fabulis usurpare, ac ipsi
Poëtæ sibi sumpserint in fingendis;
quod pro meo iure sanè facere pos-
sem, ut contemplationibus magis
arduis, hæc ad voluptatem, sive
meditationis propriæ, sive lectionis

* 4 alienæ

P R A F A T I O.

alienæ aspergerem. Neque me latet
quam versatilis materia sit Fabula,
ut huc illuc trahi, imd & duci possit;
quantumque ingenij commoditas
& discursus valeat, ut quæ nun-
quam cogitata sint, bellè tamen at-
tribuantur. Etiam illa cogitatio ani-
mum subit, usum huiulce rei iam-
pridem contaminatum esse. Multi
enim, ut inventis & placitis suis an-
tiquitatis venerationem acquire-
rent, Poëtarum Fabulas ad ea tra-
ducere conati sunt. Atque vetus illa
vanitas & frequens, nec nuper nata,
aut raro usurpata est. Nam & olim
Chrysippus, Stoicorum opiniones
vetustissimis Poëtis, veluti Somnio-
rum aliquis Interpres ascribere so-
lebat; Et magis infusè, *Chymici* lu-
dos, & delicias Poëtarum in corpo-
rum transformationibus, ad forna-
cis experimenta transtulerunt. Hæc
(inquam) cuncta nobis satis & ex-
plorata, & expensa sunt; omnem-
que

PRÆFATIO.

que ingeniorum circa Allegorias levitatem, & indulgentiā perspeximus, & notavimus, neque propterea omnino de sententiā decedimus. *Prīmū enim absit, ut paucorum inceptiæ & licentia, Parabolārum honori in genere detrahant.* Hoc enim prophanum quiddam sonat, & audax, cū huiusmodi velis & umbris Religio gaudeat, ut qui eas tollat, *Commercialia divinorum, & humanorum ferè interdicat.* Verū de humanā Sapientiā videamus. *Fateor certè ingenuè & libenter, me in hanc sententiam propendere, ut non paucis Antiquorum Poëtarum fabulis mysterium, & Allegoriā iam ab origine subesse putemus; sive caput veneratione Prisci Sæculi; sive quod in nonnullis fabulis reperio tantam similitudinis cū significato coniunctionem, & texturā ipsa Fabulæ, & proprietate Nominum quibus personæ, sive Actores Fabulæ insigniti*

* 5 & v. 2

P R A P A T I O.

& veluti inscripti prodeunt, tam ap-
tam & tam claram; ut sensum illum
ab initio præceptum & cogitatum
fuisse, & de industriâ adumbratum,
nemo constantè negaverit. Quis e-
nim ita durus est, & ad aperta cæcu-
tiens, ut cùm audiat *Famam, Gygan-*
tibus extintis, tanquam sororem
Posthūmam progenitam esse, non
illud ad Murmura partium & famas
seditiosas, quæ sòpitiis Rebellioni-
bus ad tèpus vagari solent, referat?
Aut cùm audiat *Typhonem Gygantè*,
nervos *Iovis* sécuisse, & abstulisse, ac
Mercurium eos suffuratum esse, &
Iovi reddidisse: non statim advertat
hoc ad Rebelliones prævalidas per-
tinere, quæ regibus nervos & pecu-
niarum, & authoritatis incident, ita
tamen, ut per Sermonum comita-
tèm, & prudentia Edicta, animi sub-
ditorum, non ita multò pòst quasi
furtim reconciliantur, & vires Regi-
bus restituantur? Aut cùm audiat in

P R A F A T I O.

illâ memorabili Deorum contra
Gygantes Expeditione, Asinum *Si-
leni*, cùm ruderet, maximi momenti
ad profligandos Gygantes fuisse; nō
liquidò cogitet hoc dévastis Rebel-
lium conatibus, qui plerunque per
inanis rumores & terrores dissipâ-
tur, confitum fuisse! Etiam Nomi-
num conformitas & Iudicium, cui
tandem hominum obscurum esse
poteſt? Cùm *Maria* uxor *Iovis* planè
consilium sonet; *Typhon* tumorem,
Pan universum, *Nemesis* vindictam,
& similia. Neque illud quenquam
moveat, si aliquid interdum Histo-
rię sublit, aut si nonnulla Ornamen-
ti gratiā addita sint, aut si Tempora
confundantur, aut si ex una Fabulā
quippiam transferatur in aliam, &
nova Allegoria inducatur. Necesse
enim fuit hęc fieri, cùm Inventa vi-
rorum fuerint, qui & xstate diſun-
cti, & instituto diversi erant; cùm
alij antiquiores, alij recentiores fue-
rint,

P R E F A T I O.

rint, alij rursus naturam rerum, alij res civiles sibi proponerent. Habe-
mus etiam & aliud sensus occulti,
& involuti signum non parvum,
quod nonnullæ ex Fabulis tam ab-
surdæ narratione ipsa, & insulsa in-
veniantur, ut Parabolam etiam ex
longinquo ostentent, & veluti clama-
ment. Quæ enim probabilis est Fa-
bula, etiam ad voluptatem, & His-
toriæ similitudinem conficta esse
potest: Quod autem nulli in men-
tem venisset cogitare, aut narrare,
id in alios usus quæstum viderur.
Quale enim pigmentum illud? Io-
vem, Mesin in uxorem accepisse,
eamque statim ut gravidam sensisset
comedisse, unde ipse gravidus fieri
cepit, & Palladem armatam ex ca-
pite peperit? Evidem existimo nul-
li mortalium obvenire, vel somniū
tam extra cogitationis vias situm, &
monstrosum. Ante omnia illud a-
pud nos maximè valuit, & pluri-
mum

P R A E F A T I O.

mum ponderis habuit, quod ex fabulis complures nullo modo nobis videntur ab eis inventæ, à quibus recitantur & celebrantur, *Homero, Hesodo, reliquis*; si enim liquidò nobis constitueret eas ab illâ ætate, atque illis authoribus manasse, à quibus commemorantur, & ad nos de venerunt; nil magni certè, aut excelsi ab huiusmodi origine nobis (ut nostra fert conjectura) expectare, aut suspicari in mentem venisset. Verum si quis attentiùs rem consideret, apparebit, illas tradi, & referri tanquam priùs creditas, & receptas, non tanquam tūm primò ex cogitatas, & oblatas. Quinetiam cùm diversis modis à Scriptoribus fere Coœvis referantur; facilè cernas quòd commune est, ex veteri memoriâ desumptum; quòd varium, ex singulorum ornatu additum: Atque hæc res existimationem earum apud nos auxit, ac si nec statis,
nec

P R A E F A T I O.

nec Inventionis Poëtarum ipsorum
essent; sed veluti Reliquiae sacræ &
Auræ tenues, Temporum melio-
rum; quæ ex traditionibus Nati-
onum magis Antiquarum in Gre-
corum Tubas & Fistulas incidis-
sent. Quod si quis obstinato ani-
mo contendat, Allegoriam in fabu-
lā semper subdititiam, & imposi-
tam, nec omnino nativam, & ge-
nuinam fuisse; ei molesti non cri-
mus, sed gravitatem illam judicij,
quam affectat, licet hebetiorem &
ferè plumbeam, remitteremus; at-
que illum (si modò dignus sit) alio-
modo, tanquam de integro adorie-
mur. Duplex apud homines repet-
ens est, atque increbuit Parabola-
rum usus, atque quod magis mirum
sit ad contraria adhibetur. Faciunt
enim Parabolæ ad Involucrum &
Velum; faciunt etiam ad Lumen &
Illustrationem. Atque misso illo usu
priore (potius quam lites suscipia-
mus)

P R A F A T I O

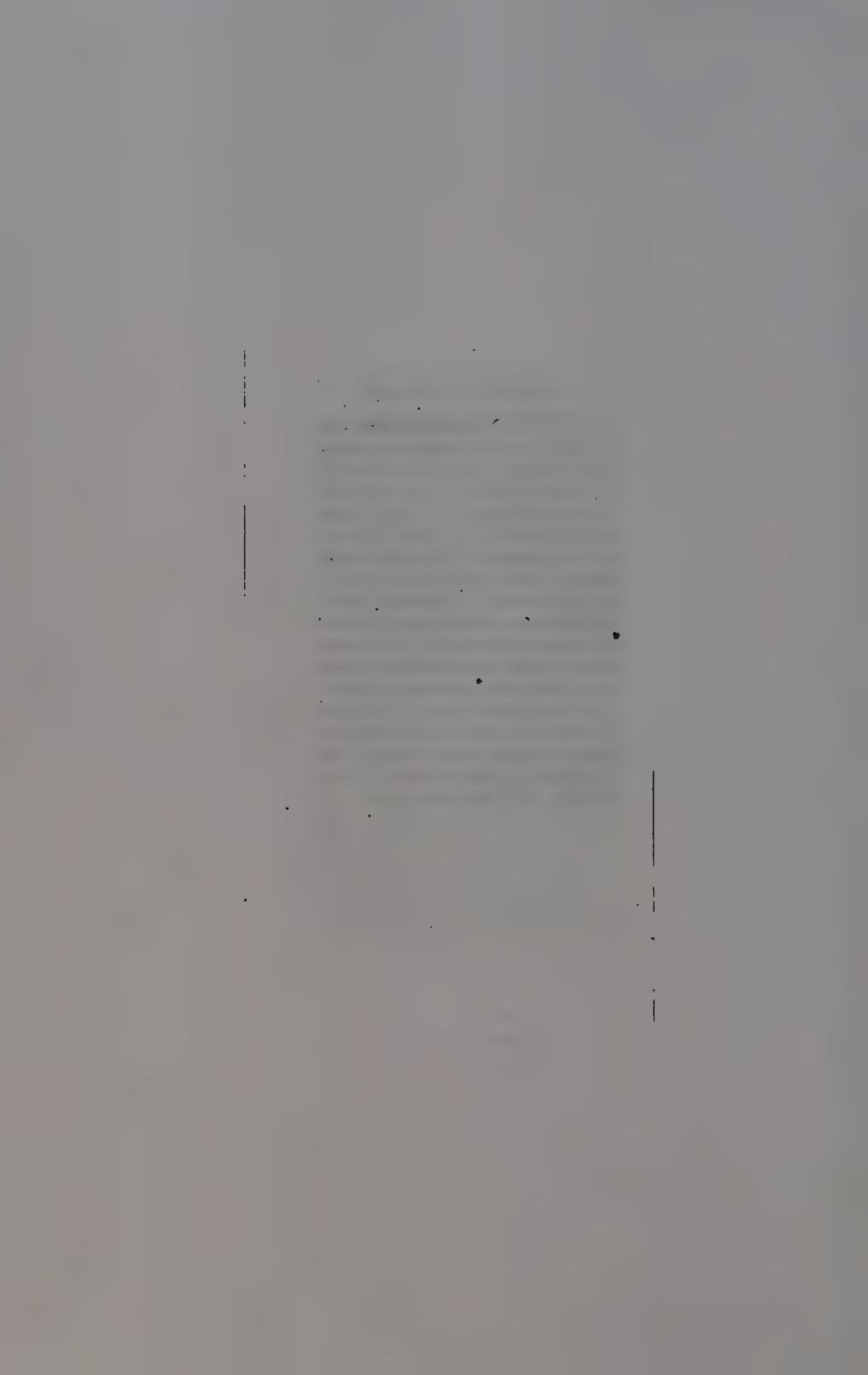
mus) & receptis Fabulis antiquis, ut
rebus vagis, & ad delectationem
compositis; Manet tamen procul
dubio posterior iste usus, neque ul-
lā ingenij violentiā nobis extor-
quebitur, neque impediet quis-
quam, (qui sit mediocriter doctus)
qui protinus recipiatur tanquam
res gravis & sobria, atque omnis va-
nitatis expers, & Scientijs apprimē
utilis, atque adeò necessaria; Hoc
ipsum, inquam, ut in inventis no-
vis, & ab opinionibus vulgaribus
remotis, & penitus abstrusis, aditus
ad intellectum humanum magis fa-
ciliis & benignius per easdem quæ-
ratur. Itaque Antiquis Sæculis, cùm
rationis humanæ inventa, & con-
clusiones etiam ex quæ nunc tritæ
& vulgatæ sunt, tunc temporis nove
& insuetæ essent, omnia Fabularum
omnigenum, & Ænigmatum, & Pa-
rabolarum, & similitudinum plena
erant: atque per hæc docendi ratio-

P R A Y A T I O.

non occultandi artificium quæsum
tum est ; rudibus scilicet tunc tem-
poris hominum ingenij, & subtili-
tatis, nisi quæ sub sensu cædebat,
impatientibus, & fere incapacibus.
Nam ut *Hieroglyphica Literis*, ita
Parabola Argumentis erant anti-
quiora. Atque etiam nunc, si quis
novam in aliquibus lucem huma-
nis mentibus affundere velit, idque
non in commode & asperè, prorsus
cædem viâ insistendum est, & ad si-
militudinum auxilia confugien-
dum. Quare quæ dicta sunt, ita
clandemus. *Sapientia* Prisci Sæculi,
aut magna, aut fœlix fuit : Magna, si
de industria excogitata est *Figura*
Tropus : Fœlix, si homines
aliud agentes, materiam & occasio-
nem tantæ contemplationum di-
gnitati præbuere. Operam autem
nostram (si quid in eâ sit quod iu-
vet) in neutrâ re male collocatam
censebimus. Aut enim Antiqua-
tem

P R A P A T I O.

tem illustrabimus, aut res ipsas. Neque possum ignorare hanc rem ab alijs tentatā esse: sed tamen ut quodd sentiam, eloquar, idque non fastidiosè sed liberè. Rei decus & virtus ex huiusmodi laboribus licet magnis & operosis, ferè perit: dum homines rerum imperiti, & non ultra Locos certos Communes docti, Parabolarum sensus ad vulgaria quædam, & generalia applicaverunt, atque exundem vim veram & proprietatem genuinam ac indagationem altiorem non attigerunt. Nos autem erimus (ni fallimur) in rebus vulgatis novi, & aperta & plana à tergo relinquentes, ad ulteriora, & diitiora tendemus.

FRANSCI BACONI
DE
SAPIENTIA
VETERUM,
LIBER.

I.

CASSANDRA,
sive Parresia.

NARRANT CASSANDRAM ab Apolline adamata fuisse, atque varijs artificijs eius desideria elusisse, spes nibilominus forisse, quonsque donum Divinationis ab eo extorisset; tum vero nectam quod ab inicio dissimulatione sua quesiisset, precer

2. DE SAPIENTIA.

preces eius aperit reiecisse: Illum
cum quod temere largitus erat
nullo modo revocare posset, & ta-
men vindicta arderet, nec freni-
na callide ludibrio esse vellet, mu-
neri suo penam addidisse; ut illa
quidam vera semper pradiceret,
sed nemo ei crederet; itaque vari-
ciniis eius veritas manxit; fides
defuit: quod illa perpetuo exper-
ta est etiam in excidio Patria sua,
de qua sepius monuerat, nemine
auscultante, aut credente. Fabula
dein tempestiva, & insutile liber-
tate consiliorum, & monitorum
confusa videtur: Qui enim inge-
nio sunt perniciaci & aspero, nec se
Apolini, id est, Deo Harmonia
submittere volunt, ut verum mo-
dos, & mensuras, sermonumque
veluti

V E T R V M . 3

veluti tonos, acutos & graves, au-
rium etiam magis peritatum, &
magis vulgarium differentiam,
tempora denique tum loquendi
tum silendi edificant & observent;
licet sint prudentes & liberi, &
consilia afferant sana & bona;
nonquam tamen ferè suas & im-
petuoso proficiunt, neque ad res
tractandae efficaces sunt; sed po-
tius exitium eis apud quos se in-
gerunt, maturant, & tum demum
post calamitatem & eventu, ut
vates & in longum profficientes
celebrantur. Atque huius rei
exemplum eminet in M. Catone
Uticensi. Ille enim interimum
Patria, & Tyrannidem primò ex
conspiratione, dainde ex contentio-
ne Cœsaris cum Pompeio secu-
tans,

4 DE SAPIENTIA
tam, dñs antē, tanquam ē speculā
prævidit, & tanquam ex Oraculo
predixit; sed nil proficit interim;
verū obfuit potius, & mala pa-
tria acceleravit. Id quod pruden-
ter advenit, & eleganter descri-
bit M. Cicero, cūm ad amicūm
ita scribat: Cato optimè sentit,
sed nocet interdum Reipubli-
cę: loquitur enim tanquam in
Republīcā Platonis, non tan-
quam in fæce Romuli.

II.

TYPHON, sive Rebellis.

NARRANT Poëta I v-
NON E M indignatam, quod
Iupiter PALLADEM ex fœ-
sine eā peperisset, omnes Deos, at-
que Deas precibus fatigāsse; ut
ipſā

V E T E R V M. 5

ipsa etiam sine Iove partum ederet. Et postquam violentia, & importunitati eius annuissent, terram illa concusset, ex quo motu **T Y P H O N** natus est. Monstrum ingens, & horrendum. Ille Serpenti veluti nutritio datus est, ut ab eo aferetur. Nec mora, postquam adolevisset, quin bellum Iovi moveret. In eo conflictu Iupiter in potestatem Gygantis venit, qui illum in humeros sublatum in regionem remotam, & obscuram transportavit, & concisis nervis & manuum & pedum, & secum abreptis, mancum, & multilatum reliquit. **M E R C U R I V S** autem nervos Iovis Typhoni suffuratus est, atque eos Iovi restituit: Iupiter confirmatus, Bellum ipsius impe-

6 DE SAPIENTIA

imperij; ac primum fulmine vul-
neravit, ex cuius sanguine serpen-
tori nati sunt. Tum demum ruen-
tem, & fugientem (Aetnam super
eum iaculatus) mole montis op-
pressit. Fabula de fortunâ Regum
variâ & Rebellonibus qua in
Monarchijs quandoque evenire
consueverunt conficta est. Reges
enim regnis suis, ut Iupiter Iuno-
ni, veluti Matrimonij vinculo
iuncti recte censemur: sed accidit
nonnunquam ., imperandi con-
suetudine depravati, & in Tyrann-
idem vergentes, omnia ad se tra-
hant, & contempto Ordinum, &
Senatus sui consensu, ex se se pari-
ant: id est ex arbitrio proprio, &
imperio mero cuncta administrat.
Id populi agrè ferentes, & ipsi
molitur

VETERVM. 7

moliuntur Caput aliquod rerum
ex se se creare, & extollere. Ea res
ex occulta sollicitatione nobilium,
& procerum fere initia sumit,
quibus coniurantibus, tum popu-
li suscitatio tentatur; ex qua Tar-
mor quidam rerum (per Typhonis
infantiam significatus) sequitur.
Atque iste rerum status ab infi-
ta Plebis pravitate & natura
maligna (Serpente Regibus infes-
tissimo) intereat. Defectione
antem viribus coalita, postremo
res in apertam rebellionem erup-
pit; que quia infinita mala & re-
gibus & populis infligit, sub dire
illa Typhonis effigie representatur,
in qua Centum Capita ob divisa
potestates, Ora flammantia ob in-
cendia, Anguum cingula ob pe-

A stilen-

8. DE SAPIENTIA

stilenias, (praesertim in obsidionibus) Manus ferrea ob cedes, unguis Aquilini ob rapinas, Corpus plumis coniectum ob perpetuos rumores, & nuncios & trepidationes, & huiusmodi. Atque interdum Rebelliones ista tam pravilide sunt, ut Reges cogantur, tanquam a Rebellibus transportari, relictis Regni sedibus & urbibus primarijs, vires contraherere, & in rem quam aliquam, & obscuram Provinciam ditionis sua se recipere, Nervis & Pecuniarum, & Maiestatis accisis: sed tamen non ita multo post Fortunam prudenter tolerantes, virtute & industria Mercurij nervos recipiunt, hoc est, affabiles facti, & per edicta prudentia & sermones beni-

V E T E R V M . 9

benignos, reconciliatis subditorum
animis & voluntatibus, subinde
alacritatem ad impensas conferen-
das, & novum Autoritatis vi-
gorem excitant. Nihilominus
prudentes, & cuncti alesam Fortu-
na tentare plerunque nolunt, & à
pugna abstinent, sed tamen ope-
ram dant, ut alquo facinore me-
morabili existimationem Rebel-
lium frangant. Quod si ex voto
succedat, Illi vulneris accepti con-
sci, & rerum suarum trepidi, pri-
mo ad fractas, & inanes minas
veluti Serpentum sibilos se ver-
tunt. Deinde rebus desperatis fu-
gam capeſſunt. Atque tum de-
mum postquam ruere inciant,
tum est, & tempestivum Regi-
bus, copys & universa mole regni,
A 2 tanquam

10 DE SAPIENTIA.
tanquam Aetna Monte eos per-
sequi, & opprimere.

III.

CYCLOPS, sive Mi-
nistri terroris.

NARRANT CYCLOPS,
nob feritatem & immania-
tem primo à Iove in tartaram do-
ctrinos, & perpetuo carceri adin-
dicatos fuisse: verum postea Tel-
lius Jovi persuasit, ei non abs te fo-
re, si eos vincis liberaret, & eorum
opera ad fulmina fabricanda ute-
retur. Quod & factum est, atque
illi officiosi, & industrij fulmina
atq; alia terroris instrumenta affi-
duo opere & minaci strepitu fec-
runt. Tempore autem latente eve-
nit, ut Jupiter, Esculapio Apol-
linie

VETERVM. 11

linis filio succenseret, ob hominem
medicina à morte excitatum; Ira
autem regens (quia perum iusta
indignandi causa suberat ob faci-
unus pius, & celebre) CTCIOn-
PES in eum secreto instigavit, qui
nihil cunctati fulmine eum intere-
mere: In cuius rei vindictam, A-
pollo Iove non prohibente sagittis
eos confecit. Fabula ad Regam fa-
cta pertinere videtur. Illi enim
ministros savos, & sanguinarios,
& exactores primo supplicijs affi-
ciunt, & à rebus summovent. Po-
stea ex Concilio Telluris, id est,
ignobili, & parvum honorisico,
pravalete utilitate eos rursus ad-
bibent, sicubi aut executionum se-
veritate, aut exactiōnum acerbi-
tate opus est. Illi natura crunces, &

A 3 ex

12 DE SAPIENTIA

ex priore fortuna exasperati, &
satis sentientes, quid ab illis ex-
pectetur, miram diligentiam in
huiusmodi rebus praestant; sed
parum cauti, & ad gratiam
ineundam & auncupandam pre-
cipites, aliquando ex secretis
Principum nutribus & incertis
mandatis invidiosam aliquam
executionem peragunt. Princi-
pes autem invidiam declinantes,
& satis gnari huinsmodi instru-
menta nunquam sibi defutura,
eos desistunt; & propinquis
& amicis eorum qui penas su-
bierunt, atque horum delatio-
nibus & vindicta & odio popu-
lari eos relinquunt, unde ma-
gno plausu, ex prosperis in re-
ges votis & acclamationibus,
sero

VETERVM: 13
sero magis quam immerito pe-
rirent.

IV.

NARCISSVS, sive
Philautia.

NARCISSVS fuisse tradicatur forma, & venustate mirabilis, sed suberat superbia ingens, & fastidium intolerandum. Itaque cum sibi placeret, alios despiceret, vitam egit solitariam in sylvis, & venationibus, cum partibus comitibus quibus ipse omnia erat. Affectabatur etiam cum ubique Nympha Echo. In hova vita instituto fatale ei erat ad fontem quendam limpidum venire, & iuxta eum sub astum media diei decumbere. Cum autem

14 in

14 DE SAPIENTIA

in aqua Imaginem propriam a-
spexit, in contemplationem sui,
ac deinde in admirationem effu-
sus, & raptus, nullo modo ab hu-
iusmodi spectro, & simulacro di-
strahi poterat; sed perpetuo de-
fixus obtorpuit; ac tandem in flo-
rem nominis sui conversus est; qui
Flos inuenit Vere se ostendit, &
Dys infiris, Plutoni, Proserpina
& Eumenidibus sacer est. Fabula
illorum & ingenia & fortunas re-
presentare videtur, qui sive ob fur-
mam, sive ob aliquas alias dores,
quibus ab ipsa natura, nulla acce-
dente industria propria ornati &
insigniti sunt, effusè se ipsis amant,
& quasi deperent. Cum hoc
enim animi statu coniunctum fere
est; ut non multum in publico, aut
in

in rebus civilibus versentur; cum
in eo vita generis necesse sit occur-
rere multos neglectus & vilipen-
dia, qua animos eorum deicere &
turbare possint. Itaque vitam ple-
rumque degunt solitariam, &
privatam, & umbratilem, cum
perpanco comitum delectu, eoque
ex ijs qui illos magnopere colere
& admirari videntur, quiique illis
veluti Echo in omnibus dictis
suis assentantur, & verborum ob-
sequia prstant. Ex hac consue-
tudine depravatos, & inflatos, &
tandem admiratione sui ipsius at-
tonitos, mira occupat desidia &
inertia, ut prorsus torpeant, &
omni vigore, & alacritate desti-
nuntur. Eleganter autem sumi-
tur Flos vernus ad huiusmodi in-

A 5 genio.

16 DE SAPIENTIA

geniorum similitudinem, cum illa
ingenia sub initia sua floreant, &
celebrentur, sed astate confirmata
expectationem de ipsis conceptam
destinuant, & frustantur. Eodem
pertinet, quod Flos ille Diis inferis
sacer sit; quia homines talis indo-
lis ad omnia inutiles prorsus eva-
dunt. Quicquid autem nullum
ex se fructum edit, sed (veluti via
navis in mari) transit, & labitur,
id apud antiquos umbris, & Diis
inferis consecrari solebat.

V.

STYX, sive Foedera.

PERVULGATA est narra-
tio, & in compluribus fabulis
interponitur, de unico illo Iura-
mento, quo Diis superis obstrin-
gere

VETERVM. 17

gere solebant, cum paenitentia locum sibi nullo modo relinquere solebant. Illud Inraymentum nullam Majestatem caelestem, nullum Attributum divinum advocabat, & testabatur; sed STY-
GEM, Fluvium quendam apud inferos, qui atria Ditis, mulis spiris interfusus cingebat. Hec enim formula Sacramenti sole, neque prater eam alia quaequam, firma habita est, & inviolabilis; Scilicet incumbebat pena perire, Dysis imprimis metuenda, ut qui fefelleret, ad Deorum cõvivia per certa annorum spacia non accederet. Fabula de Fæderibus, & Paælis Principum conficta videtur: in quibus illud nimio plus quam oportere verum est; Fæde-

18 DE SAPIENTIA

ra quacunque solennitate & reli-
gione iuramenti munita, parum
firma esse, adeo ut fore ad existi-
mationem quandam & fumam,
& Ceremoniam magis quam ad
fidem & securitatem, & effectum
adhibeantur. Quin si accesserint
etiam affinitatis vincula, veluti
Sacra menta Natura, si merita
mutua, tamen omnia infra ambi-
tionem, & utilitatem, & Domi-
nationis licentiam esse, apud pla-
rosque reperiuntur. Tanto magis,
quod Principibus facile sit per
pretextus varios, & speciosos, cu-
piditates suas, & fidem minus sin-
ceram (nemine rerum arbitro, cui
ratio sit reddenda) tueri, & vela-
re. Itaque unum assumitur ve-
rum, & proprium fidei firmamen-
tum,

zum, neque illud Divinitas aliqua colectis : Ea est Necessitas (Magnum potentibus Numen;) & Periculum Status, & Communicatio Utilitatis. Necessitas autem per S T Y G E M eleganter representatur, Flumen fatale, & irremedabile. Atque hoc numen advocavit ad Fædera Iphicrates Atheniensis, qui quoniam inventus est, qui ea aperte loqueretur, qua plarique tacite animo volvunt, non abs re sit, ipsis verba referre. Is cum Lacedemonios, variis Cautiōnēs & Sanctiones, & Fæderum Firmamenta, & vincula excogitare & proponere animadverteret, interfatus; Unū (inquit) Lacedemonij, nobis vobiscum vinculum, & securitatis

20 DE SAPIENTIA
tatis ratio esse possit, si plane
demonstretis, vos ea nobis
concessisse, & inter manus
posuisse, ut vobis facultas læ-
dendi nos, si maxime velletis,
minime suppeditare posset. Ita-
que si facultas laedendi sublata sit,
aut si ex fædere rupio periculum
ingnat perditionis, aut dominu-
tionis statu, aut veligalium,
tum demum fæderata & sancta,
& tanquam Iuramento S T Y-
G I S confirmata censeri possint:
cum merius subsit interdicti il-
lius & Suspensionis à Convivis
Deorum; sub quo nomine Imperii
Iura, & prerogativa, & affinen-
tia & felicitas antiquis signifi-
cantur.

VI.

PAN, sive Natura.

ANTIQUI universam
Naturam sub persona PAN-
NIS diligenter descripsérunt;
Huius generationem in dubio re-
linquunt. Alij enim afferunt eum
à Mercurio genitum; alijs longe
aliam generationis forragem ei tri-
buunt; Alii enim Procos uni-
versos cum Penelope rem ha-
buisse, ex quo promiscuo concubi-
tu, PAN a communem filium or-
tum esse. Aique in hac posteriore
narratione, proculdubio, aliqui
ex recentioribus, veteri fabula, no-
men Penelopes imposuere, quod
& frequenter faciunt, cum nar-
rations antiquiores, ad personas et
nomes

22 DE SAPIENTIA
nomina iuniora traducunt, idque
quandoque absurde & infuse; ut
hic cernere est; Cum P A N ex an-
tiquissimis Djs, & longè ante-
tempora Ulixis fuerit, atque in-
super Penelope ob matronalem
castritatem Antiquitati venerabi-
lio haboretur. Neque pratermit-
tenda est tertia illa generationis
explicatio: quidam enim prodide-
runt eum Iovis, & Hybreos, id
est, Contumelie filium fuisse. Ut
cunque erte, Parcae illi froroer
fuisse perhibentur. Effigies autem
P A N I S talis ab Antiquitate
describitur: Cornutus, cornibus
usque ad Calum fastigiatis, cor-
pore teto hispidus, & villosus,
barba imprimis promissa. Figura
bisformis, humana quoad superio-

ra, sed semisfera, & in Capra pedes
definens. Gestabat autem Insignia
Poteſtatis, ſinistra, Fistulam, ex
ſeptem calamis compactam; dex-
tra Pedum, ſive Lignum, ſuperius
curvum, & inflexum; Indubitate
autem Chlamide ex pelle Par-
dalis. Poteſtates ei & Munera
huiusmodi attribuuntur, ut ſit
Dens venatorum, etiam paſte-
rum, & universum Ruricolarum:
Præſes item Montium: erat etiam
proximum Mercurio Nuncius
Deorum. Habebatnr in ſuper
Dnx, & Imperator Nympha-
rum, que circa eum perpetuo
Choreas ducere, & tripudiare ſe-
lebant: comitabantur & Satyri, &
bis ſeniores Sileni. Habebat etiam
poteſtatem terrores immittendi
preſer-

26 DE SAPIENTIA
la quedam Ancilla I AMBE no-
mine, qua ridiculis narrationis-
lis oblectare hospites solebat, e-
iusque proles ex coniuge Echo
esset, à nonnullis existimabatur.
Fabula nobilis, si qua alia, atque
natura arcana & mysterijs gra-
vida, & quasi distenta.

P A N (ut & nomen ipsum
etiam suar) Vniversitatem Re-
rum, sive Naturam representat
& proponit. De huius origine,
duplex omnino sententia est; at-
que adeo esse potest: aut enim à
M E R C U R I O est, verbo scili-
que divino, (quod & Sacra litera
extra controversiam ponunt, &
Philosophis ijs, qui magis divini
habitum sunt visum est;) aut ex
confusis rerum scerniibus. Qui
enim

enim unum verum principium posuerunt, aut ad Deum illud retulerunt; aut si materiaeum principium volunt, illud tamen potentia varium affernerunt; adeo ut omnis huiusmodi controversia, ad illam distributionem reducatur, ut Mundus sit, vel à Mercurio, vel à Procis omnibus.

Namque canebat uti magnum
per inane coacta
Semina, terrarumque animaque
Marisque fuisse
Et liquidi simul ignis, & hijs ex-
ordia primis,
Omnia & ipse tener Mundi con-
creverit orbis.

Tertia autem generatio Panis
eiusmodi est, ut videantur Greci
aliquid de Hebreorum mysterijs,
vel per Ægyptios internucios,
vel

28. DE SAPIENTIA
vel neconque inaudivisse; pertinet
enim ad statum Mundi non in
meris natalibus suis, sed post lap-
sum ADAMI, morti, & cor-
ruptioni expositum, & obnoxium
factum. Ille enim status, Dei, &
Peccati proles fuit, ac manet. Ita-
que triplex ista narratio de gene-
ratione P A N I S, etiam vera vi-
deri posse, si rite & rebus, & tem-
poribus distinguantur: Nam iste
P A N, quem intuemur, & con-
templamur, ac nimio plus quam
oportet colimus, ex verbo Di-
vino, mediante confusa Mate-
ria, & subintrante Prevaricatio-
ne, & Corruptione ortum habet
Natura rerum, Fata rerum, foro-
res vere perhibentur & ponuntur;
naturalium squidem Causarum
Cate-

VETERVM. 29

Catene, Ortus rerum, & Durationes, & Interitus, & Depressiones, & Eminentias, & Labores, & Fælicitates, & Fata denique omnia, quarebus accidere possunt, trahunt. Cornua autem Mundo attribuntur; quod Cornua huiusmodi ab imo latiora, ad verticem acuta sunt: Omnis enim rerum natura instar Pyramidis acuta est: Individua enim infinita sunt; ea colliguntur in species, & ipsas multiplices. Species rursus insurgunt in genera, atque has quoque ascendendo in magis generalia contrahuntur, ut tandem naturam tanquam in unum coire videant. Neque mirum est PANIS cornua etiam Cælum frire; cum summitates natura sive Idea

30 DE SAPIENTIA

Idea universales etiam ad divina
quodammodo pertingant. Par-
tus enim, & propinquus est tran-
sus à Metaphysicā ad Theolo-
giam naturalem. Corpus autem
Naturae elegantissime, & verissi-
me depingitur Hisutum, pro-
pter rerum Radios ; Radii enim
sunt tanquam Nature crises, si-
ve viles, atque omnia fere vel ma-
gis vel minus radiosā sūne ; quod
in facultate visus manifestissimum
est, nec minus in omni virtute &
operatione ad distans : Quicquid
enim operatur ad distans, id etiam
Radios emittere recte dici potest,
sed maxime omnium prominet
Barba P A N I S, quia Radii Cor-
porum caelestium maxime ex lon-
ginquo operantur & penetrant.

Quin

Quin & Sol, quando parte superiore eius nube obvoluta, Radij inferius erumpunt, ad aspectum Barbatus cernitur. Etiam Corpus Naturae rectissime describi Biforme, ob differentiam, Corporum superiorum & inferiorum. Illa enim ob pulchritudinem & motus equabilitatem & constantiam, necnon Imperium in terram, & terrestria, merito sub humana figura representantur. Hac autem ob perturbationem, & motus incompositos, & quod a Cœlestibus regantur, Bruti animalis figura contenta esse possunt. Eadem Corporis descriptio pertinet ad participationem specierum. Nulla enim Naturæ simplex visi deri patet, sed tanquam ex duobus participans & concreta. Ha-

B btt

32 DE SAPIENTIA

bet enim *Homo* non nihil ex *Bruto*, *Brutum* non nihil ex *Planta*, *Planta* non nihil ex *Corpo inanimato*, omniaque revera *Biformia* sunt, & ex *Specie superiore*, & *infriore* compacta. *Acutissima* autem est *Allegoria* de *pedibus Caprae*, propter motum *ascensionis* *Corporum terrestrium* versus *Regiones Aeris & Celi*: *Capra* enim *Animal scandarum* est, ea- que è *rupibus* pendere, atque in *principiis* *herere* amat; quod etiā res licet *inferiori* *Globo* destinate, miris modis faciunt, ut in *Nubi- bus*, & *Meteoris* manifestissimum est. *Insignia* autem in *manibus* *P. A. N. I. S.* *duplicia*: *Aliorum* *Harmonia*, *alterum* *Imperij*. *Fi- stula* enim ex *septem* *calamis*,

Con-

Concentum rerum, & Harmoniam, sive concordiam cum discordia mixtam, que ex septem stellarum Errantium motu conficitur, evidenter ostendit. Pedum autem illud etiam nobilis translatio est; propter vias Naturae partim rectas, partim obliquas. Precipue autem Lignum, sive Virga, versus superiorem partem, curva est; quia omnia providentia divina operae in Mundo fere per ambages, & circuitus sunt; ut aliud agi videri possit, aliud interim revera agatur; ut Iosephi venditio in Aegyptum, & similia. Quinetiam in Regimine humano omni prudentiore, qui ad gubernacula sedent, populo convenientia per praecessus & vias obliquas for-

34 DE SAPIENTIA

cum qua volunt, quam ex directo
superinducunt, & insinuant; adeo
ut omnis Imperij Virga sive Ba-
cillum vere superius inflexum sit.
Vestis P A N I S & amiculum in-
geniose admodum ex pelle P A R-
D A L I S fuisse singitur; propter
maculas ubique sparsas; Cælum
enim stellis, Maria insulis, Tellus
floribus conspurguntur, atq; etiam
res particulares sere variegata esse
solent circa superficiem, que velutio
rei chlamis est. Officium autem
P A N I S nulla alia re iam ad vi-
vum proponi, atque explicari
potuerit, quam ut Deus venato-
rum sit: Omnis enim naturalis
actio atque adeo motus & proces-
sus, nihil aliud quam venatio est.
Nam & Scientia & Artes Ope-
ras sua

VETERVM. 35

ra sua venantur, & Concilia hu-
mana fines suos, atque res natu-
rales omnes vel alimenta sua tan-
quam pradam, vel voluptates su-
as tanquam solatum venantur,
idque modis perissis & sagacibus.

Torva Leæna Lupum sequitur,
Lupus ipse capellam,
Florentem Cythifum sequitur
lasciva Capella.

Eiam Ruricolarum in genere
P A N Deus est, quia huicmodi
homines magis secundum natu-
ram vivant, cum in urbibus &
aulis natura à cultu nimio cor-
rumperet, ut illud Poëta amato-
rium verum sit.

— Pars minima est ipsa puella sui,
Montium autem imprimis Pra-
ses dicuntur P A N, quia in Monti-
bus

36 DE SAPIENTIA
bus & locis editis Natura rerum
panditur, atque oculis & contem-
plationi magis subiicitur. Quod
alter à Mercurio Deorum nun-
cius sit P A N , ea allegoria plane
Divina est, cū proxime possit ver-
bum Dei ipsa Mundi imago, Di-
vina potentia & Sapientia preco-
nium sit. Quod & Poëta divinus
cecinit. Cœli enarrant gloriam
Dei , atque opera manus
eius indicat firmamentum.
P A N A autem oblectant Nym-
phæ; Anima scilicet: Delicia enim
Mundi , Anima viventium
sunt : Ille autem merito eorum
Imperator , cum ille naturam
qua suam veluti Ducem sequan-
tur, & circa eam cum infinita va-
rietate, veluti singula more patrio
sal-

saltent, & choreas ducant, motu
neutquam cessante: una perpetuo
comitantur Satyri & Sileni; Se-
nectus scilicet & Iuventus; Om-
nium enim rerum estetas qua-
dam hilaris & saltatrix; atque
rursus etas tarda & bibula: utri-
usque autem etatis studia vere
contemplanti (tanquam Demo-
crito) fortasse redicula, & defor-
mia videntur, instar Satyri ali-
cuius aut Sileni. De Panicis au-
tem terroribus prudentissima do-
ctrina proponitur: Natura enim
rerum omnibus viventibus indi-
dit metum; ac formidinem via
atque essentia sua conservatricem,
ac mala ingruentia vitantem &
depellentem: verum amen eadem
Natura modum tenere nescia est;

B 4 sed

38 DISAPVENTIA

sed timoribus salutaribus semper
vanos, & inanes admisceret, adeo ut
omnia (si intus conspicere darentur)
Panicis terroribus plenissima sint;
preferunt humana, qua superstitione
(qua vere nihil aliud, quam
Panicus terror est) in immensum
laborant; maxime Temporibus
duris, & trepidis & adversis.
Quod vero attinet ad audaciam
PANIS, & Pugnam per provocacionem
cum Cupidine; id eo
spectat, quia Materia non careat
inclinatione & appetitu ad disso-
lutionem Mundi & recidivatio-
nem in illud Chaos antiquum, nisi
pravallida rerum concordia (per
Amorem sive Cupidininem signifi-
cata) malitia & impetus eius co-
hiberetur & in ordinem compel-
lereetur:

leretur : Itaque bono admodum
hominum & rerum fato sit, ut il-
lud certamen P A N adversum ex-
periatur, & vietus abscedat. Eo-
dem prorsus pertinet, & illud de
Typhone in retibus implicato³
quia utcunq; aliquando vasti, &
insoliti rerum tumores sunt (id
quod Typhon sonat) sive intu-
mescant maria, sive intumescant
nubes, sive intumescat Terra, sive
alia, tamen Rerum Natura hu-
iusmodi corporum exsuperantias,
atque insolentias, reti inextrica-
bili implicat, & coercet, & ve-
luti catena adamantina devincit.
Quod autem Inventio Cereris
hunc Deo attribuitur, idque inter
venationem ; reliquis Diis nega-
tur, licet sedulo quarentibus, & il-

40 DE SAPIENTIA

lud ipsum agentibus; monitum
habet verum admodum & pru-
dens; hoc est, in rerum utilium, ad
vitam & cultum Inventio, à
Philosophis Abstractis, tanquam
Diis Maioribus expectetur; licet
totis viribus in illud ipsum in-
cumbant, sed tantummodo à Pa-
ne, id est, Experiencia sagaci
& rerum Mundi notitia uni-
versali, qua etiam casu quodam
ac veluti inter venandum in hu-
iusmodi inventa incidere solet.
Illud autem Musices certamen,
eiusque eventus, salutarem ex-
hibet doctrinam, atque eam que
rationi & iudicio humano ge-
stient, & se efferenti sobrieratis
viventia iniucere possit. Duplex
enim videtur esse Harmonia,
& qua-

& quasi Musica: altera Providentia Divina, altera Rationis Humanae. Iudicio enim humano, ac veluti auribus Mortalium, administratio Mundi & Rerum. & iudicia Divinæ secretiora sonant aliquid durum, & quasi absconsum: qua infiditia licet a finibus auribus merito insignitur, tamen & illa ipsa aures secreto, nec palam gestantur: Neque enim huic se rei deformitate à vulgo conspicitur, aut notatur. Postremo, minime mirum est, si nulli Amores Pani attribuantur, prater coniugium Ecclias; Mundus enim se ipse, atque in se rebus omnibus fruatur: qui amat autem, frui vult, neque in copia, desiderio locus est. Itaque mundi

B 6 Ame-

42 DE SAPIENTIA

Amores esse nulli possunt, nec potiendi Cupido, cum se ipse contentus sit, nisi fortasse sermones: y sunt Nympha, Eccho, aut si accuratiiores sint, Syringa. Inter Sermones autem, sive voces, excellenter ad coniugium mundi sumitur sola Eccho; Ea enim deum vera est Philosophia, qua mundi ipsius voces fidelissime reddit, & veluti dictante mundo, conscripta est; & nihil aliud est, quam eiusdem simulacrum & reflexio, neque addit quicquam de proprio, sed tantum iterat, & resonat. Ad mundi etiam Sufficientiam & Perfectionem pertinet, quod problem non edat. Ille enim per partes generat, per Totum autem quomodo generare possit? cum Corpus extra ipsum

ipsum non sit. Nam de Filia eius
Putativa, muliercula illa, est sanc
ta adiectio quedam ad Fabulam
sapientissima; per illam enim re
presentantur ea, qua perpetnis
temporibus passim vagantur, at
que omnia implent, vaniloque de
ternum Natura Doctrina, reipse
infructuose, genere quasi subditi
tie, garrulitate vero interdum in
cunde, interdum molesta & im
portune.

VII.

PERSEVS, sive bellum.

PERSEVS traditur frisse à
Pallade missus ad obtruncan
dam Medusam, qua populis plu
rimis ad Occidentem in extremis
Hiberia partibus maxima calen
mitati

44 D E S A P I E N T I A
mitati fuit. Monstrum enim hoc
tam dirum atque horrendum
fuit, ut aspectu solo homines in
saxa verteret. Erat autem è Gor-
gonibus una ac sola Mortalis
Medusa; cum passiva reliqua
non essent. Itaque PERSEVS
ad tam nobile facinus se compa-
rans, arma, ac dona à tribus Dïis
acepit: Talares alas à Mercurio,
à Plutone Galeam, Scutum à
Pallade, & speculum. Neque ta-
men, licet tanto apparatu instru-
ctus, ad Medusam recta perrexit:
sed primum ad Greas divertit,
Ea forores ex altera parente Gor-
gonibus erant. Atque Grae iste
cane iam à nativitate erant, &
zangnam vetule. Oculus autem q[ui]
penthymmodo & dens erat omni-
bus

bus unicus, quos prout exire foras
quamque contingerat, viciissim
gestare, reversa autem iterum de-
ponere solebant: Hunc itaque ocu-
lum, atque hunc dentem ille PER-
SEO commodarunt. Tum demum
eum se abunde ad destinata perficienda
instruētum iudicaret; ad
Medusam properavit impi-
ger & volans: Illam autem dor-
mientem offendit: Neque tamen
Aspellui eius (si evigilaret) se
committere audebat, sed cervice
reflexa, in speculum Palladis in-
spiciens, atque hoc modo ictus di-
rigens, caput ei abscidit. Ex san-
guine autem Medusa fuso, statim
Pegasus alatus emicuit. Caput
autem abscissum PERSEVS in-
securum Palladis inservit, qui eti-
amnum

46 D E S A P I E N T I A

annum sua mansit vix, ut ad eius
intuitum omnes seu attonti aut
syderati obrigerent. Fabula de
Belligerandi ratione & prudentia
conficta videtur. Atque in ipsa de
bello suscipiendo, & de genere bellis
eligendo deliberatione, tria propo-
nit praecepta sana, & gravia, tan-
quam ex consilio Palladis. Primo
ut subiungatione Nationum fini-
timarum quis non admodum la-
boret. Neque enim eadem est pa-
trimony, & imperii amplificandi
ratio. Nam in possessionibus pri-
vatis, vicinitas prediorum specta-
tur: sed in propagando imperio,
Occasio & belli conficendi facili-
tare, & fructus loco vicinitatis esse
debet. Certe Romani, quo tempo-
re Occidentem versus, vix ultra
Liguriam

Liguriam penetraverant, Orientis Provincias usque ad Montem Taurum armis & imperio complexi sunt. Itaque P R S E V S licet Orientalis, tamen longinquam expeditionem, usque ad extrema Occidentis minime detrectavit. Secundo Cura esse debet, ut iusta & honorifica sub sit belli causa. Id enim & alacritatem cum militibus, cum populis impensas conferentibus addit: & Societas aperit, & conciliat, & plurimas denique commoditates habet. Nulla autem belli causa magis pia sit, quam debellatio Tyrranidis, sub qua populus succumbit, & prostermitur sine animo & vigore, tanquam sub asperita Medusa. Tertio prudenter ad-
dissent

48 D E S A P I E N T I A

ditur ; quod cum tres Gorgones
fuerint (per quas Bella represen-
tantur) P E R S E V S illam dele-
gerit , qua fuerit Mortalis ; hoc est ,
bellum eius conditionis , quod con-
fici , & ad exitum perduci posset ,
nec vastas , aut infinitas spes per-
secutus est . Instructio autē P E R-
S E I E a est , qua ad Bellum unice
confert , & fortunam fere trahit .
Accipit enim Celeritatem à
Mercurio , Occultationem Consi-
liorum ab Orco , & Providenti-
am à Pallade . Neque caret al-
legoria eaque prudentissima , quod
A la illa Celeritatis Talares , non
Axillares fuerint , atque pedibus
non humeris addite , quia non tam
in primis belli aggressibus , quā in
eis qua sequuntur , & primis sub-
fidio

sidio sunt, Celeritas requiritur:
Nullus enim error in bellis magis
frequens est, quam quod prosecu-
tiones, & subsidiarij impetus,
initiorum alacritati non respon-
dent. Etiam illa Providentia Di-
visio (Nam de galea Plutonis,
qua homines invisibilis reddere
solebat, Parabola manifesta est)
ingeniosa videntur de scuto, &
speculo, neque enim ea Providen-
tia solum adhibenda est, qua cavet
instar scuti, sed illa altera per
quam hostium vires, & motus, &
consilia cernuntur, instar speculi
Palladis. Verum PERSERO ut-
cunque copijs aut animis instru-
eto, restat aliud quiddam maxi-
mi per omnia momenti antequam
incipiat bellum, nimirum ut di-
vertat

50 De SAPIENTIA

vertat ad Graec. Grae autem
Prodictiones sunt, Bellorum scili-
cei Sorores, non germana illa qui-
dem, sed generis nobilitate quasi
impares. Bella enim generosa,
Prodictiones degeneres & turpes.
Earum descriptio elegans est, ut
cana à nativitate sint, & tanquam
Vetule propter perpetuas Prodi-
torum Curas & Trepidationes:
Earum autem via (antequam
in manifestam defctionem erum-
pant) aut in oculo, aut in dente
est: Omnis enim factio à statu
quopiam alienata, & speculatur,
& mordet: Atque huiusmodi
oculus & dens tanquam Com-
muni est. Nam quae didicerunt,
& noverunt, fere per manus factio-
nis ab uno ad alterum transiunt,
& per-

VITIUM. 51

& percurrent. Et quod ad Den-
tem attinet, uno fere ore mordent,
& similem cantilenam canunt;
ut si unum audias, omnes audias.
Itaque PERSO conciliande
sunt ista Graa, ut oculum, & den-
tem ei commodent: Oculum ad
iudicia, dentem ad rumores feren-
dos, & invidiam conflandam, &
& animos hominum sollicitandos.
His itaque dispositis, & prepara-
tis, sequitur ipsa Belli actio. In ea
Medusam dormientem invenit:
Prudens enim belli susceptor, sens-
per fere hostem assequitur impa-
ratum & securitati propriam:
Atque nunc tandem speculo Pal-
ladis opus est; Plurimi enim ante
ipsa pericula res hostium acute &
attente introspicere possunt; sed in
ipso

52. DE SAPIENTIA.

ipso periculi articulo precipuus est
xſus ſpeculi, ut modus periculi
cernatur, terror non offundatur:
(quod per illum intuitum capite
averso ſignificatur) A bello perife-
tto ſequuntur effecta duo: Pri-
mum Pegasi illa generatio &
exuſcitat̄, qua ſatis evidenter
Famam denotat, qua per omnia
volat & victoriā celebrat: Se-
cundum, Gēſtatio capitis Medu-
ſa in ſcuto; ſiquidem nullum pre-
ſidij genus huic ob preſtantiam
comparari poſſit. Unicum enim
facinus inſigne, & memorabile
ſeſcūciter gēſtam, & perpetratum,
omnes inimicorum motus cohībet,
atque malevolentiam ipsam ſtu-
pidam reddit.

ENDYMION, sive
Gratiosus.

PASTOR ENDYMION traditur à Luna fuisse adamatus: novum autem, & singulare erat consuetudinis genus, siquidem ille decumbebat in nativa quadam specu, sub saxis Latmij: Luna autem haud raro de Cælo perhibetur descendisse, & sponiti Oscula petuisse, ac rursus in Cælum se recepisse. Neque tamen otium istud, & somnus in detrimentum fortunarum eius cedebat. Sed Luna interim effecit, ut pecus eius pingueceret admodum, ac numero etiam fœlicissime auctum esset, ut nulli pastorum greges

54 D E S A P I E N T I A

greges essent letiores, aut numero-
siores. Fabula ad ingenia & mores
Principum pertinere videtur.
Illi enim cogitationum pleni, &
in suspicione propensi, non facile
ad consuetudinem vita interiorem
recipiant homines qui sunt perspi-
caces, & curiosi & quasi animo
vigilantes, sive exsommes: sed po-
tius eos, qui ingenio sunt quieti,
& morigeri, & quod placitum
est illis patiuntur, & nil ultra in-
quirunt, sed se veluti ignaros &
nil sentientes & quasi sōpitos p̄-
bent; denique magis obsequium
simplex, quam observantiam cal-
lidam prestant. Et enim cum hu-
iusmodi hominibus Principes de
Maiestate sua veluti Luna de
Orbe superiore, descendere, & per-
sonam

finam (quam perperno gerere instar Oneris cuiusdano sit) depone-re, & familiariter versari libenter consueverunt, idque se tuto facere posse putant. Id quod in Tiberio Caesare Principe omnium maxi-me difficulti, precipue annotatum fuit: apud quem illi solammodo gratioli erant, qui notitiam morum eius revera habebant, sed pertinaciter, & quasi stupide dissimulabant. Quod etiam Lodovico undecimo Francorum Regi Principi cauissimo, & cal-lidissimo in moribus erat. Neque ineleganter in fabula ponitur Antrum illud Endymionis: quia fere usitatum est illis qui huiusmodi gratia apud Principes florent, habere secessus aliquos C amenos,

56 D I S A P I E N T I A

amores, quo illos invitent, ad
orium & animi remissionem, abs-
que fortuna sua mole. Qui au-
rem in hoc genere gratijs sunt,
plerumque rem suam bene agunt.
Nam Principes licet fortasse ad
honores eos non evehant, tamen
cum vero affectu, nec proper utili-
tatem tantum illos diligant,
munificentia sua eos distare con-
sueverunt.

I X.

S O R O R G Y G A N T V M ,
sive Fama.

M E M O R A N T Poeta,
G Y G A N T E S è terra
procreatos, bellum Iovi, & Sapo-
ris intulisse, & fulmine disiectos
& devictos fuisse. Terram autem

D e-

V E T T R U M. 57

Deorum ira irritatam in vindictam natorum suorum, Famam progenuisse; extremam Gigantibus sororem.

Illa Terra parens ira irritata
Deorum
Extremam (ut perhibent) Cæo
Enceladoque sororem,
Progenuit.----

Huius Fabula ea sententia videatur esse: per Terram, naturam vulgi significarunt, perpetuo timidam & malignam versus imperantes, & res novas parturientes: Hec ipsa occasionem adepta, rebelles parit & sedisiosos, qui Principes aucti nefario exturbare, & deicere machinantur; quibus oppressis, eadem plebis natura deterioribus favens, & tranquili-

C 2 litatis

58 DE SAPIENTIA

litatis impatiens, rumores gignit,
& susurros malignos & Famas
querulæ, & famosos libellos, &
catera id genus, ad invidiam co-
rum qui rebus præsunt; ut Actio-
nes Rebellium, & Fama seditione
genere, & stirpe non differant, sed
veluti sexu tantum, cum ista mu-
liebres videantur, illæ viriles.

X.

ACTÆON ET PENTHE-
VS, sive Curiosus.

CURIOSITAS humana
in secretis rimandis, & eo-
rum notitia appetitu male fano
concupiscenda, & pensanda, du-
plici exemplo apud antiquos coe-
cetur: Altero Actæonis, altero
Penthei. Actæon cum Diana
impræ-

imprudens, & casu sine ueste vi-
disset, in Cerum versus, a cani-
bus quos alebat, dilaceratus est.
Pentheus cum sacrificioru Bac-
chi occultorum, consensu arbore
spectator esse voluisse, furore per-
citus est. Fuit autem Penthei
dementia eius generis, ut res con-
geminasse existimaret, & duo So-
les & rursus due Theba ei ob ocul-
los versarentur; adeo cum Thebas
properaret, statim alteris Thebis
conspectis retraheretur: Atque
hoc modo perpetuo & irrequies-
sus sum & deorsum ferretur.

Eumenidum demens, qualis
videt, agmina Pentheus,
Et Solem geminum, & duplices
se ostendere Thebas.

Fabularum prima, ad secessa

60 D E S A P I E N T I A

Principum; secunda, ad secreta
Divina pertinere videtur. Qui
enim Principibus non admissi, &
preter eorum voluntatem secre-
torum conscijs sunt, odium certissi-
mum apud eos consequuntur. Ita-
que gnari se peti, & occasiones
capari, vitam degunt cervorum
more timidam, & suspicionibus
plenam. Quin & illud sapientis as-
cidit, ut à servis & domesticis, in
gratiam Principum, accusentur,
& evertantur. Ubi enim Princi-
pis offensio manifesta est; quo
servi, tota fere proditores esse con-
sueverunt; ut Alteonis farnum il-
los maneat. Alia est Penthei ca-
lamitas. Qui enim ansu temera-
rio, mortalitatis parvus memoira
per excelsa Naturae & Philoso-
phia

phia fastigia (tanquam arbore
conscensa) ad mysteria divina
adspirant, his pena proposita est,
perpetua inconstantia, & indicij
vacillantis, & perplexi. Cum
enim aliud sit lumen *Natura*,
aliud *Divinum*; ita cum illis sit,
ac si duos Soles viderent. Cumque
actiones vita, & decreta voluntar-
is ab intellectu pendeant: sequitur
etiam ut non minus voluntate,
quam opinione hesitent, nec si-
bi omnino constent: Itaque &
duas Thebas similiter vident. Per
Thebas enim actionum fines de-
scribuntur (cum Thebis Pentheo
effer domus & per fugium.) Hinc
fit, ut nesciant, quo se vertant, sed
de summa rerum incerti & flu-
entantes, tantum subitis mentis
C 4 impul-

62 D E S A P I E N T I A
impulsibus in singulis circumma-
gantur.

X I.

ORPHEV S, sive Phi-
losophia.

FABVL A de ORPHEO
vulgata, nec tamen Interpretationem fidum per omnia fortius,
Philosophiae universa imaginem
referre videtur. Persona enim
ORPHEI viri admirandi, &
plane divini, & omnis harmonie
periti, & modis suavibus cantu
vincentis, & trahentis, ad Philo-
sophiae descriptionem facili trans-
fici traducitur. Labores enim
ORPHEI, Labores Herculis,
ut opera Sapientia, opera Forti-
tudinis, dignitate & potentia su-
perant.

perant. **O R P H E V S** ob amorem
uxoris morte immatura p̄i recepta,
fretus Lyra, ad Inferos descendere
sibi in animum induxit, ut Ma-
nes deprecaretur; neque p̄ se sua
decidit. Nam placatis Manibus
& suavitate cantus, & modula-
tionis delitiae tantum valuit, ut
ei illam secum abducere indulsum
sit: Ea tamen lege, ut illa cum à
tergo sequeretur, ipse autem ante-
quam ad luminis oras per ventum
esset, ne respiceret. Quod cum ille
nibi ominus, amoris & cura im-
patientia (postquam fere in tuto
esset) fecisset, rupta sunt federa:
atque illa ad inferos gradu praci-
piti relapsa est. Ab illo tempore
O R P H E V S mestus, & mulie-
rum osor, in solitudines profectus
C 5 est,

64. D E S A P I E N T I A

est, ubi eadem cantus, & Lyra
dulcedine, primo feras omnigenas
ad se traxit, adeo ut naturam
suam exuentas, nec irarum aut
ferocitatis memores, nec libidinis
stimulis, & furoribus precipites
acti, nec ingluviem satiare, aut
preda inhiare amplius curantes,
in morem Theatris, illum circum-
starent, benigna & mansueta inter-
se facta, & tantum Lyra concen-
tu aures prabentes. Neque is fi-
nis, sed tanta Musica vis, & po-
tentia fuit, ut etiam sylvas move-
ret, lapides ipsos, ut illa quoque se
transferrerent, & sedes suas circa
eum, ordine & modo decenzi po-
nerent. Hac ei cum ad tempus
fæliciter & magna cum admira-
tione cessissent: tandem Thraciæ
mulie-

VETERVM. 65
mulieres stimulis Bacchi percita,
primo cornu raucum, & immane
sonans inflarunt: Ex eo, propter
strepitum, Musica sonus amplius
audiri non potuit: Tum denum
soluta virtute, que ordinis, & si-
cietatis istius erat vinculum, tur-
bari captum est, & fera singule ad
naturam suam redierunt, & se in-
vicem ut prius persecuta sunt; ne-
que lapides, aut sylva suis manse-
re locis: ORPHEVS autem ipse
tandem a mulieribus furentibus
discepitus est, & sparsus per
agros; ob cuius mortis moerorem,
Helicon (fluvius Misis sacer)
aqua sub terram indignatus con-
didit, & per alia loca caput rur-
sus extulit. Sententia fabula ca-
videtur esse. Duplex est Orphei
C 6 Can-

66 D^{icitus} SAPIENTIA

Cantio : Altera ad placandos
Manes : Altera ad trahendas fo-
ras & sylvas. Prior ad naturalēs
Philosophiam, Posterior ad Mo-
ralem, & Civilem aptissime refe-
tur. Opus enim naturalis Philo-
sophia longe nobilissimum, est ipsa
restitutio, & instauratio rerum
corruptibilium, & (huiuscē rei
tanquam gradus minores) corpo-
rum in statu suo conservatio, &
dissolutionis, & putredinis retar-
datio. Hoc si omnino fieri detur,
certe non aliter effici potest, quam
per debita, & exquisita Natura
temperamenta, tanquam per Har-
moniā lyra, & modos accuratos.
Et tamē cum sit res omnium ma-
xime ardua, effectu plerunq; fra-
stratur; Idque (ut versinile est)

non magis aliam ob causam, quā
per curiosam, & intempestivam
sedulitatem & impatientiam:
Itaque Philosophia, tanta rei fi-
re impar; atque idcirco merito
mæsta, vertit se ad res humanas, &
in animos hominum, suas & elo-
quentia virtutis & aequitatis, &
pacis, amorem insinuans populo-
rum cœtus in unum coire facit; &
inga legū accipere, & imperijs se
submittere & affectum indomi-
torum obliuisci, dum præcepit, &
disciplina auscultant, & obtem-
perant: unde postea sequi, ut edi-
ficia exstruuntur, & oppida con-
dantur, & similiter agri & horti
arboribus conseruantur; ut lapides,
& sylvas non abs re convocari, &
transferrī dictum sit. Atque ista
veritate

68 D E S A P I E N T I A
rerum Civilium cura rite atque
ordine ponitur post experimentum
corporis mortalis restituendi sedu-
lo tentatum, & ad extremum fru-
stratum: Quia mortis necessitas
inevitabilis evidentius proposita
hominibus ad eternitatem, meri-
tie, nominis fama quarendam,
animos addit. Etiam prudenter in
Fabula additur, O R P H E V M à
mulieribus, & nuptrijs alieno ani-
mo fuisse, quia nuptiarum delini-
menta, & liberorum charitates,
homines plerumque à magnis, &
excellis erga Republicas meritis
avertunt, dum immortalitatem
propagine, non factis, assequi satie-
habent. Verum & ipsa sapientia
opera, licet inter humana excel-
lant, tamen & suis periodis clas-
duntur,

dantur. Evenit enim ut postquam
Regna, & Respublica ad tempus
floruerint, subinde perturbationes,
& seditiones & bella oriantur; in-
ter quorum strepitus, primo leges
conticescunt, & homines ad na-
re sua depravationes redeunt; at-
que etiam in agris, atque oppidis
vastitas conspicitur. Neque ha-
multo post (si huiusmodi furores
continuerint) litera etiam, &
Philosophia certissime discerpi-
tur: adeo ut fragamenta tantum
eius, in pannis locis, tanquam
naufragij tabula, inveniantur,
& barbara tempora ingruant;
Heliconis aquis sub terra meritis;
donec debita rebus vicissitudine,
non ijsde fortasse locis, sed apud a-
lias Nationes erumpant, & emanent.

TRADVNT Poëta COELVM antiquissimum Deorum extitisse; Huius partes generationis à filio Saturno falce demissas fuisse. Saturnum autem sibolem numerosam generasse: sed filios continuo devorasse, tandem vero Iovem exitium effugisse, & adulterum partem Saturnum in Tartarum detrusisse, & regnum accepisse, quinetiam patris genitalia eadem falce, qua ille Coelum execraverat, abscidisse, atque in mare proiecisse, inde Venerem natam esse. Postea Iovis regnum vix confirmatum, duo memorabilia

lia bella excepisse. Primum Ti-
tanum, in quibus debellandis So-
lis operam (qui solus ex Titanis
Iovis rebus favebat) egre-
giam fuisse: secundum Gygan-
tum, qui & ipsi fulmine & Iovis
armis disecti sunt; quibus domi-
nis, Iovem securum regnasse. Fa-
bula videtur Enigma de Ori-
gine rerum multum discrepans à
Philosophia, quam postea De-
mocritus exceptit, qui apertissime
omnium eternitatem Materia
asseruit, eternitatem mundi ne-
gavit; in quo aliquanto propius
ad veritatem verbi divini acces-
sit, cuius narratio Materia in-
formem ante opera dierum fra-
tuit. Sententia Fabula knusmo-
di est. Cœlum esse concavum il-
lud.

72. **D E S A P I E N T I A**
lud, sive ambitum, quod Materiam complebitur. Saturnum autem Materiam ipsam, que omne generandi vim parenti praeſcidit. Summam enim Materie perpe-
tuo eandem esse; neque ipsum quantum Natura crescere aut minni. Agitationes autem, & motus Materie primo imperf-
etas, & male coherentes rerum compages produxisse, & veluti tentamenta mundorum: Dein avi processu fabricam ortam esse, que formam suam tueri & conservare posset. Itaque priorem avi distributionem per regnum Saturni si-
gnificari, qui ob frequentes diſſi-
tiones, & breves durationes, filiorum suorum devorator habi-
tus est: Secundam autem per re-
gnum

gnum Iovis, qui continua istas,
& transitorias mutationes in Tar-
tarum detrahit, qui locus pertur-
bationem significat. Is locus vide-
tur esse spatium inter ima Celi &
interiora Terre medium; quo in-
tervallo perturbatio & fragilitas,
& mortalitas sive corruptio ma-
xime versatur. Atque durante
priore illa generatione rerum, qua
sub regno Saturni tenuit, Venerē
natam non fuisse. Donec enim in
universitate Materia, discordia
estet concordia potior & valenti-
or, mutatio per totum necessario
facta est; atque in ipsa fabrica,
atque huiusmodi generationes re-
rum existisse, antequam Saturnus
executus esset. Hunc vero genera-
tionis modum cessantem, alterum

74 D. SAPIENTIA
illum modum continuo excepisse,
qui per Venerem fit: adulsa &
pravalaida rerum concordia; ne
mutatio tantum per partes proce-
dat, integra, & inconcussa Fabri-
ca universali: Saturnum tamen
detrusum, & deturbatum, non
peremtum & extinctum narrat,
quia mundum in antiquam con-
fusionem, & interregna relabi pos-
se, opinio erat: quod Lucretius
ne suis temporibus evenire de-
precatus est.

Quod procul à nobis, flectat
Fortuna gubernans
Et ratio potius, quam res per-
deat ipsa.

Postquam autem mundus mole,
& vi sua consisteret, tamen otium
ab initio non fuisse. Nam secundos
pri-

primum in celestibus Regionibus
motus notabiles, qui virtute Solis
in celestibus predominante, ita
sopiti sunt, ut mundi status con-
servaretur: Postea similiter in infe-
rioribus; per inundationes, tem-
pestates, ventos, terramotus ma-
gis universales, quibus etiam op-
pressis, & dissipatis, magis paca-
ra, ac durabilis rerum conspiratio,
& tranquillitas accrevit. Verum
de ista Fabula nrumque pro-
nunciari potest, & Fabulam
Philosophiam continere, &
Philosophiam rursus Fabulam.
Novimus enim (ex fide) hac
omnia vel aliud esse, quam sen-
sus iampridem cessantia & de-
ficientia Oracula: Cum Mun-
di, & Materia, & Fabrica
ad

76 DE SAPIENTIA
ad Creatorem verissime refera-
tur.

XIII.

PROTEVS, sive Materia.

NARRANT Poëta PRO-
TEVM Neptuno pastorem
fuisse; cundumque senem, & va-
tem; vatem scilicet prestantissi-
mum & veluti termazimum.
Noverat enim non futura solen-
modo, sed & praterita & pre-
sentia, adeo ut prater Divinatio-
nem, etiam omnis antiquitatis, &
omnium secretorum nuncius ac
interpres esset. Morabatur autem
sub ingenti specu. Ibi ei mos erat
sub meridiem gregem suum. Pho-
carum numerare, atque deinde
sonno se dare. Qui autem opera
eius

eius aliqua in re, uti volebat, is
non also modo apud eum valere
poterat, nisi eum manicis compre-
hensum vinculis constringeret. Ille
contra, ut se liberaret, in omnes for-
mas, atque rerum miracula, igne,
fluvium, feras se vertere solebat;
donec tandem in pristinam for-
mam restitueretur. Sensus fabu-
la ad abdita *Natura*, & condi-
tiones Materia pertinere videtur.
Sub PROTEI enim persona
Materia significatur omnium
rerum post Deum antiquissima.
Materia autem sub Caeli con-
cavo tanquam sub specu habitat.
Neptuni autem mansipium est,
quia omnis Materia operatio &
dispensatio in liquidis precipue
exercetur. Pecus autem sive Grex

PRO-

78 D E S A P I E N T I A

PROTEI, non aliud videtur esse quam Species ordinaria Animalium, Plantarum, Metallorum, in quibus Materia videtur se diffundere, & quasi consumere; adeo ut postquam istas species effinxerit, & absolverit (tanquam penso completo) dormire & quiescere videatur, nec alias amplius Species moliri, tentare, aut parare. Atque hec est PROTRI Pecoris numeratio, & subinde Sonus. Hoc autem sub Meridiem, non Auroram, & Vesperum fieri dicitur, id est, cum tempus iam venerit, quod Speciebus ex Materia debite preparata, & predisposita perficiendis, & excludendis matutum sit, & quasi legitimum, & inter Rudimenta carum, &

Decl-

declinationes medium; quod nos
satis scimus ex Historia sacra sub
tempus ipsum Creationis fuisse.
Tum enim per virtutem illam di-
vini verbi (Producat) Materia
ad imperium Creatoris, non per
ambages suar, sed subito conflu-
xit, & opus suum in altum af-
fatum perduxit, ac species con-
stituit. Atque hancisque fabule
narrationem suam de P RIO T E O
libero, & solito cum pecore suo
cumplet. Nam universitas rerum
cum structuris, & fabricis spe-
ciorum ordinariis, est Materia
non constricta, aut derivata, &
gregis materialium facies. Ni-
hilominus si quis pericu Naturae
minister, vim addibeat Mate-
ria, & Materiali vexet; atque
D urgeat,

80 De SAPIENTIA

urgeat, tanquam hoc ipso destinato, & proposito, ut illam in nihilum redigat: illa contra (cum annihilationo, aut interitus verus, nisi per Dei omnipotentiam fieri non possit) in tali necessitate posita in mirae rerum transformationes & effigies se volvit, et veritatem: adeo ut tandem veluti in orbem se mutet, & periodum impleteat, & quasi se restituat, si via continuetur. Eius autem constringentis, seu alligationis ratio magis facilis erit, & expedita, si materia permaneas comprehendantur, id est, per extremitates. Quod autem additur in fabula Proteum Vatem fuisse, & trium temporum gnarum, id cum materia natura optime coſtent. Necessitate

cesser est enim, ut qui materia
passiones, & processus noverit, re-
rum summam & earum qua fa-
cta sunt, & qua fiunt, & qua in-
super futura sunt, comprehendat,
licet ad partes & singularia co-
gnitio non extendatur.

XIV.

MEMNON, sive Prae-
maturus.

MEMORANT Poëta
filium fuisse. Ille armorum pul-
chritudine insignis, & aura popu-
lari celebri ad Bellum Troia-
num venit, & ad summa ansa
principi festinans, & anhelans,
cum Achille Grecorum fortissi-
mo, certamen singulare inicit, atque
D 2   eius

82 DE SAPIENTIA

eius dextra occubuit. Hunc Iupiter miseratus aves lugubre quidam & miserabile perpetuo queritantes ad exequias eius & funeris decus excitavit; eiusdem statua quoque Solis orientis radis percussa, sonum flebilem edere solita fuisse perhibetur. Fabula ad adolescentum summa spei calamitosos exitus pertinere videntur. Illi enim tanquam Aurora filii sunt; atque inaniam & extenorum specie tumidi, maiora fere viribus audent, atque Heroes fortissimos lassent, & in certamine depositant, & impari congre-
su, succumbentes, extinguntur; Horum autem mortem infinita commiseratio sequi solit; mil enim inter Fata mortalium tam flebile est,

est, tanque potens ad misericordiam commovendam, quam virtutis flos immaturo exitu prae-
sus. Neque enim prima etas ad satietatem scilicet, aut ad invi-
diam usque duravit, qua morti-
tiam in obitu lenire, aut miseri-
cordiam temperare posset; Quin-
etiam lamentationes & planctus
non solum tanquam aves illa fu-
nebres circa regos eorum voli-
rant, sed & durat huiusmodi mis-
seratio, & producent: Maxime
autem per occasiones & novos
motus & initia magnarum re-
rum, veluti per Solis radios ma-
tutinos, desyderia eorum reno-
vantur.

TYTHONVS, sive Satias.

LEGANS Fabula narratur de TYTHONO, cum ab Aurora adamatum fuisset, que perpetuam eius consuetudinem exoptans, a Iove petisset, ut TYTHONVS nunquam mori posset: verum incuria muliebri obliterata est petitioni sua & illud inferre, ut nec senectute gravaretur. Itaque moriendi conditio ei crepta est, semper autem secutum est mirum & miserandum, quale consentaneum est evenire ei, cui mors negatur, et ac perpetuo ingravescit. Adeo ut Iupiter huinsmodi sortem miseratione, tandem eum in cicadam converterit. Hac Fabula ingeniosa adum-

adumbratio & descriptio voluptatis esse videtur; que à principio velut sub tempus Aurora, adeo grata est, ut homines vota faciant, ut gaudia huiusmodi sibi perpetua, & propria sint, oblitis satietatem & tedium eorum instar se-
nij, ipsis non cogitantibus obven-
tura. Adeo ut ad extremum, cum
actiones voluptariae homines dese-
rant, cupido vero & affectus non
moriatur, fieri soleat, ut homines
sermonibus tanis, & cōmemora-
tionibus earum rerum, qua eis inte-
gra etate voluptatis fuerū, se oblo-
ctent. Quod in libidinosis & viris
militaribus fieri videmus, cum illis
impudicos sermones, hi facinora
sua retrahant, cicadarum more,
quarum vigor tantum in voce est.

PROCVS I V N O N I S,
sive Decus.

NARRANT Poëtae I O-
V B M , ut amoris suis pe-
tiretur , multas & varias formae
sumpissae , Tauri , Aquile , Cygni ,
Imbris aurei ; cum autem I V-
N O N E M sollicitaree ; vertisse se in
formam maxime ignobilem , atq;
contemptu & ludibrio exposi-
tam . Ea fuit miseri duculi , im-
bre & tempestate madefacti , &
attorti , tremebandi & semimor-
tui . Prudens fabula est , & ex in-
dignis moribus desumpta . Sensus
vero talis , ne homines nimium
sibi placeant , extimantes virtutis
sue specimen , eos apud omnes in
pretio

pretio, & gratia ponere posse. Id enim succedere pro natura, & moribus eorum, quos ambium, & colunt, qui si homines sunt nullis ipsi dotibus, & ornamenti insigniti; sed tantum ingenio sunt superbo & maligno (id quod sub figura I V N O N I s representatur) tum vero norint sibi excedendam prorsus esse omnem personam, que vel minimum pra se ferat de virtute, & dignitatis: atque despere se plane, si alia via insistant; neque satis esse si obsequij deformitatem præstant, nisi omnino se in personam abieciat & degenerem mutent.

CUPIDO, sive Atomus.

QUE de CUPIDO sive
Amore dicta sunt à Poëtis;
in eandem personam propriè con-
venire non possunt: Ita tamen dis-
crepant, ut confusio personarum
reiciatur, similitudo recipiatur.
Narrant itaque Amorem om-
nium Deorum fuisse antiquissi-
mum, atque adeo omnium rerum;
excepto Chao, quod ei coeyum
perhibetur; Chaos autem à pri-
scis viris namquam divino hono-
re, aut nomine Dei insignitur. At-
que Amor ille prorsus sine parente
introducitur; nisi quod à nonnullis
Ovum noctis fuisse traditur. Ipse
autem ex Chao, & Deos, & res
univer-

universas progenit: Eius autem
attributa ponuntur numero qua-
tuor, ut sit infans perpetuus,
cœcus, natus, sagittarius; fuit
& Amor quidam alter, Deorum
natus minimus; Veneris filius; in
quem etiam antiquioris attri-
buta transferantur; & quodam-
modo competent. Fabula ad cu-
nabula Natura pertinet, & pene-
trat. Amor iste videtur esse ap-
petitus, sive stimulus materia
prima, sive (ut explicatius loqua-
mur) motus naturalis Atomi.
Hac enim est illa vis antiquissi-
ma, & unica, qua ex materia
omnia constituit & effingit. Ea
omnino sine parente est, id est, sine
causa. Causa enim effectus veluti
parens est: Huius autem virtutis

D 6 causæ

90 DE SAPIENTIA

causa nulla potest esse in natura, (Deum enim semper excipimus) nihil enim hac ipsa prius; itaque efficiens nulla: neque aliquid Natura notius; ergo nec genus nec forma; Quamobrem, quecunque ea tandem sit, positiva est & surda. Atque etiam si modus eius, & processus sciri datur; tamen per causam sciri non potest; cum sit post Deum causa causarum, ipsa incausabilis. Neque foreasse modum eius intra inquisitionem humanam sitti, aut comprehendendi posse sperandum est; itaque merito fingitur ovum à nocte exclusum; certe Sanctus Philosophus ita pronunciat. Cuncta fecit pulchra tempestatis suis, & Mundum tradidit dispu-

disputationibus eorum, ita tam
men ut non inveniat homo,
opus quod operatus est Deus
a principio, usque ad finem,
Lex enim summaria Naturæ,
sive virtus istius cupidinis, indi-
ta primis rerum particulis a Deo
ad coitionem, ex cuius repetitio-
ne, & multiplicacione omnis re-
rum varietas emergit & conflat-
tur; cogitationem mortalium per-
stringere potest, subire vix potest.
Philosophia autem Græcorum
invenitur in rerum materialis
principijs investigandis magis
acuta, & sollicita; in principijs
autem motu, (in quib[us] omnis
operationis vigor consistit) negligi-
gens & languida. In hoc autem,
de quo agimus prorsus cacti[us] &
balbu-

92 D E S A P I E N T I A
balbutire videtur: Etenim Peri-
paticorum opinio; de stimulo
Materię, per Privationem; fere
non ultra verba tendit, & rem
potius sonat, quam signat; qui au-
tem hoc ad Deum referunt; opti-
me illi quidem, sed saltem non gra-
du ascendent: Est enim procul
dubio unica, & summaria lex in
quam Natura coit, Deo substitu-
ta. Ea ipsa, que in superiori textu,
illo verborum complexu demon-
stratur, Opus, quod operatus
est Deus à principio, usque
ad finem. Democritus autem,
qui altius rem perpendit, postquam
Atomum dimensione nonnulla,
& figura instruxerat, unicum
Cupidinem sive motum primum
ei attribuit simpliciter, & ex como-
para-

paratione alterum. Omnia enim ad centrum mundi ferri putavit proprie, quod autem plus materia habet, cum celerius ad centrum feratur, illud quod minus habet percussione summo vere, & in contrarium pellere. Verum ista meditatione angusta fuit; & ad pauciora, quam par erat respiciens. Neque enim, aut corporum celestium in orbem conversio, aut rerum contractiones, & expansiones ad hoc principium reduci, aut accommodari posse videntur. Epicuri autem opinio de declinacione Atomi, & agitatione fortinata, ad nugias rursum, & ignoracionem rei lapsa est. Itaque immo plus, quam optaremus illud appareat; istu Cupidinem nocte involvi.

Ita-

94 D E S A P I E N T I A

Itaque de attributis videamus; elegantissime describitur Cupido Infans, Pusillus, & Perpetuus; composita enim grandiora sunt, & atatem patiuntur; prima autem rerum semina, sive Atomi, minutisunt, & in perpetua infancia permanent: Etiam illud verissime, quod nudus: cum composita universa recte cogitanti persona- ta, & induta sint; nihilque pro- prie nudum sit prator primas re- rum particulas. Illa autem de ca- ritate Cupidinis sapientissima allegoria est. Iste enim Cupido (qualis enique id sit) minimum videtur habere providentia; sed secundum illud, quad proxi- mum fecit, grossum & mortu- sum dirigere; ut caci palpan- do se-

do solent ; quo magis admirabilis est providentia illa summa Divina , quia ex rebus providentia maxime vacuis , & experibus , & quasi cecis , certa tamen & fatali lege istum ordinem & pulchritudinem rerum educit . VL timum attributum ponitur , quod Sagittarius sit , hoc est , quod ista virtus talis sit , ut operetur ad distans . Quod enim ad distans operatur , tanquam sagittam emittere videtur : Quisquis autem Atomum ponit , acque Vacuum , necessario virtutem Atomis ad distans introducit : neque enim hac demta , aliquis motus (propter vacuum interpositum) excitari posset , sed omnia torperent , & immobilia manerent ; Quod autem ad

Inno-

96 D E S A P I E N T I A
iuniorum illum Cupidinem at-
tinget, merito ut minimus Deorum
natu traditur, cum non ante spe-
cies constitutas vigere potuisset.
In illius autem descriptione alle-
goria ad mores deflectit, & tra-
ducitur. Subest tamen quedam
ciui cum illo antiquo conformi-
tas. V E N U S enim generaliter
affectum coniunctionis & poca-
tionis excitat; C U P I D O enim fi-
lius, affectum ad individuum
applicat. Itaque à Venere est ge-
neralis dispositio, à Cupidine
magis exacta sympathia: Atque
illa à causis magis propinquis pen-
det; hec autem à principijs magis
altis & fatalibus, & tanquam ab
antiquo illo Cupidine, à quo om-
nis exquisita sympathia pendet.

XVIII.

DIOMEDES,
sive Zelus.

DIOMEDES cum magna & eximia gloria floraret, & Palladii perchariu^s esset, exstimator ab ea est (& ipse promptior quam oportebat) ut si forte Veneri in pugna occurreret, illi nequitam parceret; quod & ille audacter executus est, & Veneris dextram vulneravit. Hoc facinus ille ad tempus impune tulit, & rebus gestis clarus & inclitus in patriam rediit; ubi domestica malitia expertus, ad exterros in Italiam profugit. Ibi quoque initia satie prospera habuit, & Regis Dauni hospitio, & donis cunctis, & orna-

98 DE SAPIENTIA

tus est, & multe illi statuae per
eam regionem extrecta. Sed sub
primam calamitatatem, qua po-
puli ad quem diverterat afflixit,
statim subiit Daunum cogitatio,
se intra penates suos duxisse ho-
minem impium, & Dys invi-
sum, & Theomachum, qui Dea,
quam vel tangere Religio erat,
ferro invaserat, & violaverat.
Itaque ut patriam suam piacu-
lo obstrictam liberaret, nihil ho-
spitiij iura reveritus, cum ei ius
religionis videretur antiquius
DIOMEDÆ subito obran-
cat; statuae & honores eius pro-
sterni & aboleri iubet. Neque but-
iusmodi gravem casum vel misé-
rari tunc erat; sed & ipsis comis-
tes eius, cum mortem Duci sui
luge-

lagerent, & questibus omnia im-
plerent, in aves quasdam ex ge-
nere olorum mutati sunt, qui &
ipsi sub mortem suam quiddam
dulce & lugubre sonant. Habet
hac fabula subiectum rarum, &
fere singulare. Neque enim me-
moria proditum est, in aliqua alia
fabula Heroem ullum praeter
unum D I O M E D E M ferro vio-
lasse aliquem ex Dijs. Atque cer-
te viderur fabula imaginem in il-
lo depinxisse hominis, & fortu-
ne eius, qui ex professo hunc finem
actionum suarum sibi proponit, &
destinat, ut cultum aliquem divi-
num, sive sectam Religionis licet
vanam & levem, vi & ferro inse-
ctetur & debeller. Quamquam
enim cruenta Religionis dissidia
veteris

100 DE SAPIENTIA
veteribus incognita essent; (cum
Dij Ethnici Zelotypia, quod est
Dei veri attributum, non tange-
rentur) tamen tanta & tam late
videtur fuisse prisci seculi sapien-
tia, ut que experiendo non nos-
sent, tamen meditatione, & simu-
lachris comprehendenderent. Qui
itaque sectam aliquam Religionis
licet vanam, & corruptam, & in-
famem (id quod sub persona Ve-
neris significatur) non vi rationis,
& doctrine, & sanctitate vita, at-
que exemplorum & authorita-
rum ponderem, corrigere & convin-
cere; sed ferro & flamma, & pae-
narum acerbitate excindere, &
exterminare intundere; incendun-
tur fortasse ad hoc ipsum à Pal-
lade; id est, prudētia quadam
acri,

aci, & iudicij severitate, quarum
vigore & efficacia, huiusmodi er-
rorum fallacias, & commenta pe-
nitentia intropicunt; & ab odio
pravitatis, & zelo bono; & ad
tempus fere magnam gloriam
adipiscuntur, atque a vulgo (cui
nihil moderatum, gratum esse po-
test) ut unici veritatis, & Religio-
nis vindices, (cum ceteri tepidi
videantur, & meticulosi) cele-
brantur, & fere adorantur. At-
ramen hac gloria, & felicitas ra-
ro ad exitum durat: sed omnis fere
violentia, nisi morte celesti vicissi-
tudines rerum effugias, sub finem
improspera est. Quod si eveniat,
ut rerum consummatio fiat, & se-
cta illa proscripta, & depressa vi-
res acquirat, & insurget, tam-
vere

102 D E S A F I E N T I A

vero huiusmodi hominum zeli, &
contentiones damnantur, & nomine
ipsum odio est, & omnes honores
eorum in opprobrium desinunt:
Quod autem ab hospite interfec-
tus est D I O M B D E S ; id es-
pectat, quod Religionis dissidium,
etiam inter coniunctissimos, insi-
dias & prodiciones excire; illud
vero de luctu ipso, & querimonijs
minime toleratis, sed suppicio af-
felia, huiusmodi est, ut moneat, in
omni fere scelere, miserationi ho-
minū locum esse, ut etiam qui cri-
mina oderant, personas tamen &
calamitatem reorum, humanitatem
causa commiserentur; extremum
autem malorum esse, si misericor-
die commercia interdicantur. At-
que tamen in causa Religionis, &
inspie-

& impietatis, etiam miserationes
hominum notari, & suspectas es-
se. Contra vero, comitum DIO-
MEDIS, id est, hominum, qui
eiusdem sunt secta, & opinionis,
querimonie, & deplorationes ar-
guta admodum & canore esse so-
lent, instar olorum, aut avium
DIO MEDIS; in quo etiam illa
pars allegoria nobilis est, & insi-
gnis; eorum qui propter causam
Religionis supplicia subeunt; vo-
ces sub tempus mortis, tanquam
cygneas cantiones animos homi-
num mirum in modum flectere;
& in memoris & sensibus eorum
dintissime inherere, & perma-
nere.

DÆDALVS, sive Me-
chanicus.

SAPIENTIA M atque indu-
striam Mechanicam, atque
in illa artificio illicita, & ad pra-
vos usus detorta, antiquis adum-
braverunt sub persona DÆDA-
LI, viri ingeniosissimi, sed execra-
bilis: Hic ob condiscipulum, &
amulum occisum exulaverat, gra-
tia tamen in exilio Regibus, &
cittatibus erat. Atque multa
quidem egregia opera tam in ho-
norem Deorum, quam ad exorna-
tionem, & magnificentiam ut-
bium, & locorum publicorum ex-
truxerat, & effinxerat; sed tamen
nomen eius maxime celebratur ob
illici-

illicita. Fabricam enim libidini
Pasiphaes subministravit, ut cum
tauro misceretur; adeo ut ab hu-
iis viri scelerata industria, & in-
genio perniciose monstrum illud
Minotauros pubem ingenuam
devorans ortum traxerit infamem
ac infamem. Atque ille ma-
lum malo tegens & cumulans, ad
securitatem huic pestis, labyrin-
thum excogitavit, & extraxit:
Opus fine & destinatione nefar-
ium, artificio insigne & praecla-
rum; ac postea rursus, ne malis
artibus tantum innotesceret, at-
que ut scelerum remedia (non so-
lum instrumenta) ab eodem pete-
retur; etiā consilij ingeniosi author
erat de filo, per quod errores la-
byrinthi retexeretur. Hunc D. A.

DALVM Minos magna cum se-
veritate atque diligentia, & in-
quisitione persecutus est; ille tamē
semper & perfugia, & effugia re-
periebat. Postremo cum volandi
peritiam filium Icarum edocu-
set, ille novitius, & artem of-
fertans, à cælo in aquam decidit. Pa-
rabola videtur esse eiusmodi. In
ipso introitu eius, eaque apud ex-
cellentes artifices excubat, & mi-
ris modis dominatur, invidia no-
tatur: nullum enim genus homi-
num ex invidia eaque acerba, &
tanquam interneiva magis labo-
rat. Accedit nota de genere poena
inficta minus politice & provide;
ut D A D A L V S exulet. Etenim
opifices praelari id habet, ut apud
omnes fere populos sint acceptissi-
mis

mi; adeo ut exilium prestanti artifici vix supplicij loco sit. Nam alia vita cōditiones & genera, extra patriam non facile florere possunt. Artificium autē admiratio, propagatur, & augetur apud exteriores, & peregrinos, cum insūm animis hominum sit illud, ut populares suos, quo ad opificia mechanica in minori pretio habeant. De usu autem artium mechanicarum qua sequuntur manifesta sunt; multum enim illis debet vita humana, cum plurima & ad Religionis apparatus, & ad civilium agcū, & ad universa vita culturam, ex illarum thesauris collata sint. Veruntamen ex eodem fonte emanant instrumenta libidinis, & que etiam instrumenta mortis.

110 DESARENTIA

Missa enim arte leonum, vene-
na questissima, atque tormenta
bellica, atque huicmodi pestes,
(qua mechanicis inventis de-
bentur) probe novimus, quantum
Minotaurum ipsum savitiae, &
pernicie superarint. Pulcherrima
autem allegoria est de labyrin-
tho, qua natura generalis mecha-
nicæ adumbratur. Omnia enim
mechanica, qua magis sunt inge-
niosa, & accurata, instar labyri-
nthi censeri possint; propter subtili-
tatem & variam implicationem,
& obviam similitudinem, qua vix
ullo iudicio, sed tantum experien-
tie filo regi & discriminari pos-
sunt. Nec minus apte adiicitur,
quod idem ille, qui labyrinthi
errores invenit, etiam fili commo-
dita-

VETERVM.   III

distatem monstravit; sunt enim
artes mechanicæ, veluti usus
ambigui, atque faciunt & ad no-
cumentum, & ad remedium, &
fere virtus earum se ipsam solvit
& retegit. Artificia autem illici-
ta, atque adeo artes ipsas sapientia
persequitur Minos; hoc est, leges;
qua illas damnant, & earum
usum populis interdicunt. Nibilo-
minus illa occultantur, & reti-
nentur, & ubique, & latebras, &
receptum habent, quod & bene
notatum est in re non multum dis-
simili à Tacito suis temporibus
de Mathematicis, & Genethlia-
cis, genus (inquit) hominum,
quod in civitate nostra sem-
per, & retinebitur, & veteri-
tur. Et tamen artes illicite, & cu-

E 4.   riosa

312 **D E S A P I E N T Y A**
riosa cuiusunque generis, tractu
temporis, cum se qua pollican-
tior non prestant (tanquam Icaro
de caelo) de existimatione sua de-
cidunt, & in contemptu veniunt.
& nimia ipsa ostentatione pereunt.
Ecce si verum omnino dis-
cendum est, non tam feliciter legum
frans coercentur, quam coargu-
untur ex vanitate propria.

XX.

E R I C H T O N I V S,
sive impostura.

FABVLANTVR Poëta VVL-
CANVM pudicitia Minervæ
solicitasse, atque subinde cupidine
incensum, vim adhibuisse, atque
in ipsa lucta, semen in terram effu-
isse, ex quo E R I C H T O N I V M
naturæ

natum esse, qui (partes superiores)
decora & grata erat corporis co-
page, femora autem & tibia subce-
rant in anguilla similitudinem,
exilia & deformia: cuius defor-
mitatis, cum ipse sibi conscientius es-
set, cum primum currum usum
invenisse, ut quod in corpore ma-
gnificum erat, ostentaret, probrum
autem tegere. Huius fabula mi-
ra & prodigiosa ea sententia esse
videtur. Aitem (qua sub persona
Vulcani ob multiplicem ignis
usum representatur) quoties per
corporum omnimodas vexationes,
natura vim facere, eamque vincere
ac subigere contendat, (natura
autem sub persona Minervae, ob
operum soleritiam adumbratur)
ad votum & finem destinatum

E 5 . . . rare .

114. DE SAPIENTIA
raro pertingere; sed tamen multa
machinatione & molitione (tan-
quam lucta) intercidere atque
emitti generationes imperfectas, &
opera quedam manca, aspera
speciosa, usu infirma, & clandi-
cantia; que tamen impostores
multo & fallaci apparatu ostend-
tant, & veluti triumphantes cir-
cumducunt. Qualia fere, & inter
productiones chymicas, & inter
subtilitates & novitates mecha-
nicas sapientia notare licet; prae-
sertim cum homines potius propositum
surgentem, quam ab erroribus suis
se recipientes, cum natura colle-
ctentur magis, quam debito obje-
quio & cultu eius amplexus pe-
tant.

DEVCALION, sive
Restituio.

NARRANT Poëta extin-
tis prorsus prisci orbis inco-
lis per diluvium universale, cum
soli restarent DEVCALION &
PYRRHA, qui ardebant deside-
rio pio, & inclito instaurandi ge-
neris humani, eos huiusmodi ora-
culum excepisse: voti compotes fu-
turos si ossa matris acciperent, &
post se iacerent: quod illis primo
magnam tristitiam, & despera-
tionem incusit: cum aquata re-
rum facie per diluvium, sepulchri
perscrutatio omnino res sine exitu
efferet; sed tandem intellexerunt la-
pidas terra (cum tellus omnium

E 6 babeat

116 D E S A P I E N T I A
habeatur) ab Oraculo significari.
Fabula arcum natura reclude-
re videtur, & errorem animo hu-
mano familiarem corrigere; homi-
nis enim imperitia iudicat rerum
renovationes, sive instauraciones,
ex earundē putredine & reliquijs
(ut Phænix ex cinere propria)
fūscitari posse, quod nullo modo
convenit, cum huiusmodi mate-
ria spatiis sua conficerint & ad
initia ipsarum rerum proſus in-
epta sint. Itaque retrocedendum
ad principia magis communia.

X X I I .
N E M E S I S , sive Vices
Rerum.

N E M E S I S traditur fuisse
Dea, omnibus veneranda,
poten-

potentibus & fortunatis etiam
metuenda: Ea Noctis & Oceani
filia fuisse perhibetur. Effigies au-
tem eius describitur talis. Alata
erat, etiam coronata; in manibus
autem gestabat dextra hastam e
fraxino, sinistra phialam, in qua
inclusi erant Aethiopes: inside-
bat autem cervo. Parabola eius-
modi esse videtur; nomen ipsum
NEMESIS vindictam, sive re-
tributionem satis aperte signifi-
cat, huius enim Dea officium,
& administratio in hoc sita erat,
ut Beatorum constanti, & perpe-
tua felicitati instar Tribuni ple-
bis intercederet, ac illud suum Ve-
to interponeret; neque solum insol-
leniam castigaret, verum etiam
rebus prosperis licet innocentibus
& mo-

118 D E S A P I E N T I A
& moderatis, rerum adversarum
vices rependeret; ac si neminem
humana fortis ad convivia Deo-
rum admitti mos esset, nisi ad lu-
dibrium: equidem cum illud ca-
pitulum apud Ca. Plinium per-
lego, in quo ille infortunia, &
miseras Augusti Cæsaris colle-
git, quem omnium hominum for-
tunatissimum existimabam, qui-
que artem etiam quandam utendi
fruendi fortuna habebat, ac cuius
in animo nil tumidum, nil leve,
nil molle, nil confusum, nil melan-
cholicum annotare licet (ut ille et-
iam sponie mori aliquando despi-
nasset) hanc Deam magnam &
prepotentem esse iudicavi, ad cu-
ius aram talis ultima traxa es-
see. Parentes huius Dea fuere O-
ceanus

ceanus & Nox; hoc est, verum vis-
cissitudo, & iudicium divinum
obscurū, & secretum; etenim vices
rerum per Oceanū apte represen-
tantur ob perpetuū fluxum, & re-
fluxum; occulta autem providen-
tia per Noctem rite proponitur.
Nam etiam apud Ethnicos no-
cturna illa Nemesis, cum scilicet
iudicium humanum à divino di-
scors effet, in observatione erat.

-----cadit & Ripheus iustissimus
unus,
Qui fuit ex Teuceris & Servantii-
simus æqui,
Dijs aliter vñsum.-----

Alata autem describitur Ne-
mesis, ob subitas rerum convercio-
nes, nec ante pravisas; nam in
omni rerum memoria illud fere
nihil.

120 DE SAPIENTIA

usuvenit, ut homines magni, & prudentes per ea discrimina perierint, qua maxime contempserint, certe cum M. Cicero a Dec. Bruto de Octavij Cæsaris minus sincera fide, & animo exultato monitus esset; illud tantum rescripsit, Te autem mi Brute sicut debeo amo, quod istud quicquid est nugarum me scire voluisti. Etiam Corona Nemesis insignitur, ob natura vulgi invidam & malignam: Quando enim fortanati & potentes riunt, tum fere vulgus exultat, & Nemelin coronat. Hasta autem in dextra ad eos pertinet, quos Nemesis actu percutit, & transfigit. Quos autem calamitate & infirmitate non mactat, illis tamen spectrum

ērum illud atrum & infastum
in sinistra ostentat: obversantur
enim proculdubio mortalibus etiā
in summo fastigio fælicitatis posi-
tis, mors & morbi, & infortunia,
& amicorum perfidie, & inimico-
rum insidie, & rerum mutationes,
& buiūsmodi; veluti *Ethiophes*
illi in phiala; certe *Virgilius*, cū
præliū *Actiacū* describit, de Cleo-
patra illud eleganter subiungit.

Regina in medijs, patrio vocat
agmina fistro,
Nec dum etiam geminos à tergo
respicit ahngues.

Verum non multo post quocunque
se illa verteret tota agmina
Ethiopum obversabantur. Ad
extremū prudenter additur, Ne-
mesiu cervo insidere, quia vivax
admoz

122 DE SAPIENTIA
admodum animal est cervus ;
atque fieri fortasse potest, ut qui
invenis fatuus eruptus sit, Nemesis
prævertat & effugiat ; cui autem
diuina obvenit felicitas & po-
tentia, is proculdubio Nemesi
subiicitur, ac veluti substernitur.

XXIII.

ACHELOVS, sive
Prælium.

NARRANT antiqui, cum
HERCULES & ACHE-
LOVS de nuptijs Deianiræ con-
tenderent, rem ad certamen dedu-
ctam esse. Achelous autem, cum
varias & multiplices formas ten-
tasset (nam hoc ei facere licebat)
tandem Herculi sub forma tan-
tiori, & fremenitatis occurrit, &
ad pñ.

ad pugnam se paravist; Hercules vero, solitam retinens figuram humanam, in eum impetum fecit; res cominus gesta est; eventus autem talis fuit, ut Hercules alterum ex cornibus tauro fregerit: Ille maiorem in modum dolens & perterritus, ut cornu illud suum redimeret, permutatione facta cornu Almaltheæ, sive copia, Herculi largitus est. Fabula ad belli expeditiones pertinet; apparatus enim belli ex parte defensiva (qui per Acheloum proponitur) varius admodum & multiformis est. Nam invadentis species unica est, & simplex, cum ex exercitu solo, aut classe fortasse constet, regio autem que in solo proprio hominem expectat, infinita molitur, oppi-

724 DE SAPIENTIA
oppida minuit, diruit, plebem ex
agris & villis, in urbes & castella
cogit, pontes extruit, prosternit,
copiae & communitas comparat,
distribuit, in fluvijs, portibus, col-
lium fauicibus, sylvis & alijs re-
bus innumeris occupataq; est, ut
novas rerum facies quotidie in-
duat, & experiatur, ac tandem
cum abunde munita & instructa
sit, Tauri pugnacis formam &
minas ad vivum represe[n]te. Ille
autem qui invadit, praeium cap-
rat, & in hoc maxime incumbit,
inopiam in terra hostili metuens:
quod si fiat, ut praelio commisso
acie victor sit, & tanquam cornu
hosti frangat; tū proculdubio il-
lud assequitur; ut hostis trepidus
& exsiccatione diminutus, ut se
expli-

VETERVM. 125
explicit, & vires suas reparet, in
munitiora se recipiat; atque urbes
& regiones victori ad populan-
dum, & diripiendum relinquat;
quod vere instar cornu illius
Amaltheæ censeri possit.

XXIV.

DYONISVS, sive
Cupiditas.

NARRANT Semelen Io-
vis pellicem postquam jura-
mento eum inviolabili ad votum
indefinitum obstrinxisset; petiisse,
ut ad amplexus suos accederet ta-
lis, qualis cum Iunone consueficeret.
Itaque illa ex conflagratione pe-
riit. Infans autem, quem in utero
gestabat à parte exceptus, in fe-
mur eius insutus est, donec menses
fœtui

126 DE SAPIENTIA

fætui destinatos compleret; ex
quo tamen onere Iupiter non nihil
clandicabat: Itaque puer, quod
Iovem dum in fætore eius porta-
retur, gravaret, & pungeret, Dio-
nysi nomen accepit. Postquam
autem editus esset, apud Proser-
pinam per aliquot annos nutritus
est; cum vero adulterus esset, ore fe-
re muliebri conspiciebatur, ut
sexus videretur tanquam ambi-
guus: Etiam extinctus & supultus
erat ad tempus, & non ita multo
post revixit. Atque prima in-
venta vitis culturam, atque adeo
vini confectionem, & usum
primus invenit, & edocuit; ex
quo celebris factus, & inclitus,
orbem terrarum subiugavit,
& ad ultimos Indorum termi-

nos

nos perrexit: curru autem ve-
hebatur a tigribus tratto: cir-
ca eum subsultabant Demones
deformes Cobali vocati, Acratus
& alij: quin & Musa comitatu*i*
eius se addebat. Vxorem autem
sibi sumvit Ariadnen a Theseo
desertam, & relietam; arbor ei sa-
craeras Hædera. Etiam sacro-
rum & ceremoniarum inventor
& institutor habebatur, eius ta-
mè generis; qua & fanatica erant,
& plena corruptelarum, atque
insuper crudeles. Furores quoque
immittendi potestatem habebat.
Certe in Orgijs eius a malieribus
furor percitus, duo viri insignes
discripti narrantur, Pentheus &
Orpheus, ille dum arbore con-
scens a spectator eorum, qua age-
rentur

128 DE SAPIENTIA

rentur esse voluisset, hic cum Ly-
ram pulsaret. Atque huius Dei
res gesta cum Iovis rebus fore
confunduntur. Fabula videtur ad
mores pertinere, ut nihil in Phi-
losophia moralis melius invenia-
tur. Describitur autem sub perso-
na Bacchi natura cupiditatis sive
affectionis, & perturbationis. Mater
enim cupiditatis omnis licet nocen-
tissima, non alia est, quam appe-
titus, & desiderium boni apparen-
tis. Concipitur vero semper cupi-
ditas in voto illicito, prius temere
concesso, quam intellecto & iudi-
cato. Postquam autem affectus ef-
fervescere ceperit, mater eius (na-
tura scilicet Boni) ex nimio in-
cendio destruitur, & perit: cupidi-
tas autem dum immatura est, in
anima

anima humana, (que eius genitor
est, & per Iovem representatur)
& nutritur, & occultatur, pra-
cipue in anima parte inferiore
tanquam femore; atque antinomum
pungit, & convellit, & deprimit;
adeo ut decreta, & actiones ex ea
impediantur, & claudcent. At-
que etiam postquam consensu &
habitu confirmata est, & actus
erupit, tamen apud Proserpi-
nam ad tempus educatur: id est,
latebras querit, atque clandestina
est, & quasi subterranea, donec re-
motis pudoris, & metus frenis, &
coalita audacia, aut virtutis ali-
cuius pretextum sumit, aut infi-
miam ipsam contemnit. Atque
illud verissimum est, omnem affe-
ctum vehementiorem tanquam

F am-

130 **D E S A P I E N T I A**
ambigui sexu esse. Habet enim
imperium virilem, impotentiam
autem malibrem. Etiam illud
praclare, Bacchum mortuum re-
viviscere. Videntur enim affectus
quandoque sopiti, atque extincti,
sed nulla fides habenda est eis, ne
sepultis quidem; siquidem prabita
materia, & occasione resurgent;
atque de inventione vitiis parabo-
la prudens est. Omnis enim affec-
tus ingeniosus est & sagax ad in-
vestigandum somitos suos; ante
omnia autem, que hominibus in-
notuere, vinum ad perturbationu-
m cuiuscunque generis excitandus,
& inflammandas potenterissimum
est. & maxime efficax; atque est eis
instar somitis communis. Elegan-
tissime autem ponitur affectus
pro-

provinciarum subiugator, & ex-
peditionis infinita susceptor. Num-
quam enim partis, acquiescit, sed
appetitus infinito neque satiabilis
ad ulteriora tendit, & novis inhibi-
at; etiam tigres apud affectus sta-
bulant & ad currus iugantur;
postquam enim affectus aliquis
currulus esse capit non pedestris, &
victor rationis & Triumphantis;
in omnia que adversantur, aut se
opponunt crudelis est & indomi-
tus & inmitis. Facetus autem
est, quod circa currum subsultant
illi Demonos ridiculi omnis enim
affectus pro dignitatem motus in oculis
& ore ipso & gestu indecoros,
& inconditos, subfultorios & de-
formes, adeo ut quis ibi in aliquo
affectu, velut in ira, arrogantia,

132 DE SAPIENTIA
amore, videatur magnificus &
tumidus, alijs tamen sit turpis &
ridiculus; conspicuntur etiam in
affectus commixtatu Musæ. Ne-
que enim reperitur ullus fore affe-
ctus, cui non blandiatur aliqua
doctrina. Hac enim in re ingenio-
rum indulgentia, Musarum ma-
jestatem minuit, ut cum duces vi-
ta esse debeant, sint affectuum pe-
disseque. Atque imprimis nobilis
est illa allegoria, Bacchum amo-
res suos in eam effusisse qua ab
alio relicta erat: certissimum enim
est affectum id petere, & ambire,
quod experientia repudiavit. At-
que norint omnes qui affectibus
suis servientes, & indulgentia pre-
tium potundi in immensum angæt,
sive honores appetat, sive fortunas,
sive

sive amores, sive gloriā, sive sci-
tiam, sive alia quecunque, se res
relictas petere, & à compluribus
per omnia fere secula post. experi-
mentum dimissas, & fastiditas.
Neque mysterio caret quod heda-
ra Baccho sacra fuerit. Hoc enim
duplici modo convenit. Primum,
quod hadera hyeme virescat,
deinde quod circa tot res, arbores,
parietes, edificia serpat, ac cir-
cumfundatur, ac se attollat. Quod
ad primum enim attinet, omnis
affectus per renitentiam & veti-
tum, & tanquam antiperistasis
(veluti per frigus bruma hadera)
virescit, & vigorem acquirit. Se-
cundo affectus predominans, om-
nes humanas actiones & omnia
humana decreta tanquam hadera

134. DE SAPIENTIA
circumfunditur, atque ijs se addit,
& adiungit, & immiscet. Neque
mirum est, si superstitioni ritus
Baccho attribuantur, cum omnis
fere male sanus affectus in pravis
religionibus luxurietur: aut si fu-
rores ab eo immitti putentur, cum
omnis affectus, & ipse furor bre-
vis sit, & si vehementius obsideat,
& incumbat, in insania termine-
tur. Illud autem de Pentheo, &
Orpheo laceratis evidentem ha-
bet parabolam; cum affectus pra-
validus & inquisitionis curiosa, &
admonitioni salutari, & libere,
aspermissus, atque infensissimus sit.
Postremo illa confusio personarum
Iovis & Bacchi, ad Parabolam
recte traduci potest; quando res
gesta nobiles & clara, & merita
insignia,

in signia, & glorioſa, interdum à
virtute, & recta ratione, & ma-
gnanimitate, interdum à latente
affectu, & occulta cupiditate (ne-
cunq[ue] fame, & laudis celebritate
efferantur) proveniant; ut non fa-
cile sit diſtinguere facta Bacchi,
à factis Iovis.

XXV.

ATALANTA, sive
Lucrum.

ATALANTA cum vele-
citate excelleret, de victoria
cursus cum Hippomene certa-
men inīt. Conditiones certaminis
erant; victori Hippomeni coniu-
gium ATALANTÆ, mors vi-
cto. Neque dubia victoria vide-
batur, cum ATALANTÆ insu-
F 4 pera-

136 DE SAPIENTIA
perabilis in cursu prstantia
multorum exitio insignita fuisse.
Itaque Hippomenes ad dolos
animum adiecit. Paravit autem
tria mala aurea, eaque circa se
habuit: res geri cept; prcurrit
ATALANTAE; Ille cum se a ter-
go relictum cerneret, artis non im-
memor, ex malis aureis unum an-
te conspectum ATALANTAE
proiecit; non recta quidem sed ex
transverso, ut illam & moraretur,
atque insuper de via deduceret;
Illa cupiditate muliebri, & mali
pulchritudine illecta, omisso stadio
post malum curcurrit, & ad illud
tollendum se submisit, Hippome-
nes interim, spatium stadii non
parvum conficit, eamque post se
reliquit. Illa tamen rursum natu-
rali

rali pernicitate iacturam temporis
resarcivit, atque iterum emicuit;
sed cum Hippomenes secundo
& tertio huinsmodi moras ei in-
iecisset, tandem viator astutia non
virtute evasit. Fabula videtur al-
legoriam insignem proponere de
certamine artis cum natura. Ars
enim per **ATALANTAM** signi-
ficata, virtute propria si nihil ob-
ster, & impedit, longe natura ve-
locior est, & veluti cursus cita-
tioris; & celerius ad metam per-
venit. Hoc enim in omnibus fere
effectis patet; cornas fructus ex
nucleis tarde ex infiſione celeriter
provenire, cornas lutum in gene-
ratione lapidum tarde, in torre-
factione laterum cito dureſcere;
eriam in Moralibus dolorum

F 5 obli-

138 D E S A P I E N T I A
oblivisionem, & solertia diuinae
temporis quasi ex beneficio natu-
ra inducit; Philosophia autem
(qua veluti ars vivendi est) diem
non expectat, sed praefat & repre-
sentat. Verum istam artis prae-
rogativam & vigorem infinitio re-
rum humanarum detinente, ma-
la aurea retardant: neque reperi-
tur ex scientijs, aut artibus ali-
qua, qua cursum suum verum
& legitimum ad suum suum, tan-
quam ad metam constanter pro-
duxerit; sed perpetuo artes incep-
ta praeidunt, & stadium des-
runt, & ad lucrum & commodum
declinant, instar ATALANTÆ.

Declinat cursus, aurumque volu-
bile tollit:

*Itaque mirum minime est, si ar-
ti non*

ti non datum sit, naturam vincere, & vietam ex pacto illo & lege certaminis perimere, aut destruere; sed contrarium eveniat, ut ars in nature potestate sit, atque veluti nupta mulier coniugi pareat.

XXVI.

PROMETHEVS, sive
Status hominis.

TRA DVNT antiqui hominem fuisse opus PROMETHEI, atque ex auro factum, nisi quod PROMETHEVS particulas ex diversis animalibus masse admiscerit. Ille autem cum opus suum beneficio suo tueri velleret, neque conditor solum generis humani videri, verum etiam amplificator

140 DE SAPIENTIA
ficator, ad Cœlum ascendit fur-
tim, fasces secum portans ex fern-
la, quibus ad currum Solis admo-
rit, & accensis, ignem ad terram
detulit, atq; cum hominibus com-
municavit. Ob tantum P R O-
M E T H E I meritum memorant
homines parum gratos fuisse.
Quinetiam conſpiratione facta,
& Prometheus & inventum
eius apud Iovem accusarunt. Ea-
res non perinde accepta, atque
a quum videri possit. Nam ipsa
accusatio Iovi, & Superis admo-
dum cordi fuit. Itaque delecta-
ti non solum ignis usum homi-
nibus indulserunt, verum & no-
vum munus omnium maxime
amabile & optabile (perpetuam
uim irum inventam) homines do-
narunt,

narunt. Illi gestientes & inepti, donum Deorum asello imposuerunt. Inter redeundum autem laborabat asellus siti gravi, & vehementi; cumque ad fontem quendam pervenisset, serpens fonti custos additus, cum a potu prohibuit, nisi illud quodcumque esset, quod in dorso portaret pacisci veller: asellus miser conditionem accepit, atque hoc modo instauratio inventus, in preium haustus pusilla aqua, ab hominibus ad serpentes transmissa est. Verū Prometheus à malitia sua non abscedens, atq; hominibus post premium illud eorum frustratum, reconciliatus, animo vero erga Iovem exulcerato, dolos etiam ad sacrificium adhibere veritus non est,

142 DE SAPIENTIA

est. Atque duos aliquando tauros Iovi dicitur immolasse, ista tamen ut in alterius pelle carnes & adipeim amborum inclusarit, alteram pellem ossibus tantummodo suffarcinaret; atq; deinde religiosus scilicet, & benignus Iovi optionem concessit. Iupiter vafri-
cionem, & malam fidem eius dete-
statu, sed natu occasionem uil-
tationis, ludibriu illud tanri ole-
git; atque ad vindictam conver-
sus, cum se insolentiam Promethei
reprimere non posse animad-
verteret, nisi hominum genus (quo
opere ille immensum turgebat, &
efferebatur) affixisset, Vulcano
imperavit, ut feminam compone-
ret pulchram & venustam, cui
etiam Di singuli dotes suas im-
per-

pertierunt, que idcirco Pandora
vocata est. Huic fæmina inter
manu vasculum elegans posue-
runt, in quo omnia mala, &
crimina inclusaerant; subsidedat
autem in imo vase spes. Illa cum
vasculo suo ad Prometheus,
primo se contulit, cum captans, si
forte ille vas accipere vellet, &
aperire; quod ille catus & astu-
tus recidit. Itaque ad Epime-
theum Prometheus fratem, (sed
diversa admodum indolis) spreta
deflexit. Ille nihil cunctatus, vas
tenere aperuit; omnique mala illa
omnigena evolare cerneret, sero
sapiens, magna contentione, & fe-
stinatione vasi operculum suum
rursus indere conatus est, vix tu-
meru ultimam, & infundo residen-

144 D E S A P I E N T I A.
rem spē servare potuit. Postremo
Prometheo Iupiter plurima &
gravia imputans, quod ignie olim
furtum fecisset, quod Iovis maie-
statem in sacrificio illo doloso lu-
dibrio habnisset, quod danum eius
aspernatus esset, novo etiā ad-
ditio criminis, quod Palladem vi-
tiare tentasset, enī in vincula
cōiecit, & ad perpetuos cruciatus
damnavit. Erat enim iussu Iovis
adductus ad montem Caucasum
atque ibi columna alligatus, nō
nullo pacto se mouere posset; ade-
rat autem aquila, que iecur eius
inter dīm rostro tundebat atque
consumebat, noctū autem quan-
tum comesum erat, renascebatur,
ut nunquam doloris materia defi-
ceret. Memorant tamen hoc sup-
plicium

pliūm aliquando finem habuīſſe: Hercāles enim in poculo qnōd
à Sole acceperat, navigato oceano, ad Caucāsum p̄venit, atque
Prometheum liberavit, aquila
ſagittis confixa. Instituta autem
ſunt in honorem Promethei
apud nonnullos populos Lampa-
diferorum certamina, in quibns
decurrentes accensas faces fere-
bant, quas si extingui contigisſet,
victoriam ſequentibus cedeabant,
& ſe ſubducebant, atque is de-
mum palmam accepit, qui pri-
mus facem accenſam ad metam
uſque detuliffet. Fabula contem-
plationes plurimas veras atque
graves & praſe fert & premit.
Nonnulla enim in ea iampridem
recte notata, alia plane intacta.
ſunt.

246 DE SAPIENTIA
sunt. Prometheus providentiam
liquido & diserte significat: At-
que in rerum universitate sola de-
sumpta & delecta est ab antiquis
hominis fabrica & constitutio
qua providentia attribuatur tan-
quam opus proprium. Huius rei
non solum illud in causa esse vide-
tur quod hominis natura mentem
suscepit, atque intellectum Provi-
dentialia sedem, atque durum quo-
dammodo videtur, & incredibile ex-
principijs brutis, & surdis excita-
re, & educere rationem, & mem-
orem, ut fere necessario concludatur
providentia anime humana indi-
cere non sine exemplari & in-
tentione, & authoramento Pro-
videntia maioris: verum & hoc
principie proponitur, quod homo
veluti

veluti centrum mundi sit, quare-
mus ad causas finales; adeo ut sub-
lato è rebus homine, reliqua va-
gari sine proposito videantur, &
fluctuari, atque quod a iunt scopa
dissolue esse, nec finem petere.
Omnia enim subseruant homini,
isque usum & fructum ex singulis
elicit & capit. Etenim astrorum
conversiones, & periodi, & ad di-
stinctiones temporum, & ad pla-
garum mundi distributionem fa-
ciunt. Et meteora ad præsagia
tempestatum, & venti tum ad
navigandum, tum ad molles, &
machinas, & plantas atque ani-
malia cuiuscunq; generis, aut ad
domicilia hominis & latebras,
aut ad vestes, aut ad victimum, aut
ad Medicinam, aut ad levandos
labe-

148 D E S A P I E N T I A

labores, aut denique ad delectationem & solatium referuntur, adeo ut omnia prouersus non suam rem agere videantur; sed hominis. Neque temere additum est, in massa illa & plasmate, particulas ex diversis animantibus desunt, atque cum luto illo temperatas & confusas fuisse; quia verissimum est omnium rerum quae universum complectitare, hominem rem maxime compositam, esse, & decompositam, ut non immixtio ab antiquis mundus minor vocatus sit. Quamvis enim verbi Microcosmi elegantiam, Chymici nimis putide, & ad literam acceperint, & detorserint, dum in homine omnem mineram, omne vegetabile & reliqua, aut aliquid

aliquid eis proportionatū subesse
volunt; manet tamen illud solidum
& sanum quod diximus; corpus
hominis omnium entium & ma-
xime mixtum, & maxime organi-
cum reperiri, quo magis admiran-
das virtutes & facultates suscipit,
& nanciscitur: simplicium enim
corporum vires paucæ sunt, licet
certa & rapida; qui minime per
mixturam refracta, & comminu-
ta, & librata existunt; virtutis
autem copia & excellentia in mi-
stura & compositione habitat.
Atque nihilominus homo in ori-
ginibus suis videtur esse res incer-
mis & nuda, & tarda in inva-
mentum sui, denique que pluri-
mis rebus indiget. Itaque festi-
navit Prometheus ad inventio-
nem

150 DE SAPIENTIA
nem ignis, qui omnibus fere hu-
manis necessitatibus & usibus
suppeditat & ministrat levamen-
ta & auxilia: ut si forma formarum
anima, si instrumentum instrumen-
torum manus, etiam auxilia
auxiliorum, sive opis opium
ignis dici meritor. Hinc enim
omnis industria, hinc artes me-
chanica, hinc scientie ipse infinitis
modis adinvantur: modus autem
furi ignis apte describitur, atque
ex natura rei. Is fuisse perhibetur
per virgam ex ferula ad currum
Solis admotam. Ferula enim ad
percussionem & plagas adbibe-
tur, ut laculenter significetur ignis
generationem per corporum vio-
lentas percussions & collisiones
fieri, ex quibus attenuantur ma-
teria,

teria, & in motu ponuntur, & ad calorem caelestium suscipiendum preparantur, ignemque velati ex centro Solis modis clandestinis, ac quasi furtim decerpunt & rapiunt. Sequitur parabola pars infingis. Homines loco gratulationis, & gratiarum actionis, ad indigationem, & expostulationem versos esse, atque accusationem & Promethei & ignis apud Iovem instituisse; eamque rem Iovyi acceptissimam fuisse, adeo ut hominum commoda ob hoc nova magnificientia cum lauaretur. Quorsum enim ista criminis ingratis erga antorem suum animi (quod vitium omnia fare complectitur) approbatio & remuneratio? Res alio spectare videntur. Hoc enim vult

152 D E S A P I E N T I A
vult allegoria; incusationem &
natura sua & artis per homines
factam, ex optimo mentis statu
proficiisci atque in bonum cedere;
contrarium Dys invisum, & in-
faustum esse. Qui enim naturam
humanam, vel artes receperat in
immensum extollunt, & effusi
sunt in admirationem earum re-
rum, quas habent, & possident, &
scientias quas proficiuntur, aut co-
lunt, perfectas prorsus censeri vo-
lunt; illi primo adversus divinam
naturam minus reverentes sunt,
cuius perfectioni sua fere equipa-
rant; deinde idem erga homines
magis sunt infructuosi, cum se ad
fastigium rerum iam pervenisse
putent, & tanquam perfuncti ul-
teriora non quarant. Contra qui
natu-

naturam & aries deferunt, & accusant, & querimoniarum pleni sunt, illi vere & magis modestum animi sensum retinent, & perpetuo ad novam industriam, & nova inventa extimulantur. Quo mihi magis mirari liber hominum inscitiam, & malum genium, qui paucorum arrogantia servuli, ista Peripateticorum Philosophiam, portionem Graecæ sapientie, nec eam magnam, in tanta veneracione habent, ut omnem eius incusationem non solum inutilem, sed suspectam & fere periculosa rediderint. Atque magis probandum est; & Empedocles, qui tanquam surens, & Democritus qui magna cum verecundia, queruntur, omnia abstrusa esse, nihil nos

G scire,

154 DE SAPIENTIA
scire, nil cernere, veritatem in pre-
fundis putois immersam, verisfal-
sa miris modis adiuncta, atque in-
torta esse; (nam Academia nova
modum prorsus excessit) quam
Aristotelis schola fidens & pro-
nunciatrix. Itaque movendi sunt
homines, delationem natura &
artis Diis cordi esse, & novas elec-
mosynas, & donaria à divina be-
nignitate impetrare, & incusatio-
nem Promethei licet authoris
& magistri, eamque acrem & ve-
hementem, magis sanam & uti-
lem, quam gravulationem effusam
esse, denique opinionem copie inter
maximas causas inopiae, reponi.
Quod vero attinet ad doni genui,
quod homines in premium accu-
sationis dicuntur accepisse (florem
inven-

inventuris videlicet non deci-
duum) giusmodi est, ut videantur
antiqui de modis & Medicinis ad
senectutis retardationem, & vita
prolongationem facientibus, non
desperasse; sed illa utique nume-
rassi potius inter ea, que per ho-
minum inertiam, & incuriam li-
cer semel accepta perire, aut fru-
strata sunt; quam inter ea que
plane negata & nunquam conces-
sa fuerint. Significant enim, &
innarrunt, ex ignis vero usu, atque
ex artiis erroribus bene & strenue
accusatis, & convictis, munificen-
tiam divinam ad huismodi dona
hominibus non defuisse; ipsos sibi
deesse, cum hoc Deorum munus
scello imposuerint lento & tardi-
grado; ea videtur esse experientia

156 DE SAPIENTIA
res stupida & plena mora, ex cui-
us gradu tardo & restudineo an-
tiqua illa querimonia de vita
brevi, & arte longa nata est.
Atque certe nos in ea sumus opini-
one, facultates illas duas, Dog-
maticam & Empiricam, adhuc
non bene coniunctas & copulatas
fuisse, sed nova Deorum munera,
aut Philosophiis abstractis tan-
quam levi volucris; aut lenta, &
tarda experientie tanquam asello
imposita esse. In quo tamen de
asello illo non male omnia dene
est, nisi interveniat illud accidens
via & sis. Existimamus enim si
quis experientia, veluti certa lege
& methodo constanter militet, neq;
inter viam, experimenta qua vel
ad lucrum faciunt, vel ad ostenta-
tionem,

tionē, stitiat: ne ad ea comparanda
onus suum deponat & distrahat;
eum munificentia divina aucta
& nova bainulum non inutilem fō-
re. Quod vero donum illud ad ser-
pentes transierit, ea videtur adie-
ctio ad fabulam ornatus fere gra-
tia, nisi forte illud inservierint, ut
homines pudeat; si cum igne illo
suo, & tot artibus ea in se trans-
ferre non posse, qua natura ipsa
complueribus alijs animalibus lar-
gita est. Etiam illa subita homi-
num cum Prometheo reconcilia-
tio postquam spes sua decidissent,
monitum habet utile & prudens.
Notat enim hominum levitatem
& temeritatem in experimentis
novis. Ea enim si statim non suc-
cedant, & ad vota respondeant,

156 DE SAPIENTIA

prapropera festinatione, homines
incepta deserunt, & precipites ad
vetera recurrunt, iisque reconcili-
antur. Descripto statu hominis,
quoad artes & intellectualia, pa-
rable transit ad Religionem;
culturam enim artium, cultus di-
vinorum comitatus est; quem sta-
tim hypocrisis occupavit & pol-
lit. Itaque sub duplice illo sacri-
ficio, eleganter representatur per-
sona vere religiosi & hypocrita.
Aleri enī inest adeps, Dei ni-
miram portio, ob inflammatio-
nem, & suffitum, per quod affectus
& zelus ad gloriam Dei incen-
sus, atque alia petens significatur;
insunt viscera charitatis, insunt
carnes bona, & utiles. In altero
nihil prater ossa arida, & nuda
repe-

reperiuntur, qua nihilominus pell-
lem farciant, & hostians pñloher-
rimam & magnificam imitantur;
per qua recte norantur exterris, &
imanes ritus & ceremonia ieunia,
qnibus homines cultum divinum
onerant & inflant, res ad ostenta-
tionem potius composite, quam ad
pietatem facientes. Neq; satis est
hominibus huiusmodi Indibia
Deo offerre, nisi ea etiam illi im-
ponant & imputent, ac si ipse illa
elegit, & prescripserit. Certe
Propheta sub Dei persona de hac
optione expostulat: Num tandem
hoc est illud ieunium, quod
elegi, ut homo animam suam
in diem unu affligat, & caput
instar iuncæ demittat? Post
statum Religionis, parabola se ver-

160 DE SAPIENTIA
tie ad mores, & humana vita con-
ditiones. Atque per vulgatum
est illud, & tamen recte positum,
per Pandoram significari volup-
tatem, & libidinem, qua post vita
civilius artes & cultus, & luxum
veluti ex dono ignis & ipse in-
censa est; itaque Vulcano qui
similicer ignem representat, opifi-
cium voluptatis deputatus, ab il-
la autem infinita mala, & in anti-
mos & in corpora, & fortunas ho-
minum una cum sera poenitentia
fluxerunt; neque tamum in status
singulorum, verum etiam in Re-
gna & Rerpub. Ab eodem enim
fonte bella & tumultus, & tyran-
nides ortum traxere. Verum ope-
retium est animadvertere,
quam belle & eleganter fabula
ducat

duas humane vita conditiones, &
veluti tabulas sive exempla sub
personis Promethei & Epime-
thei depinxerit. Qui enim settam
Epimethei sequuntur, illi impro-
vidi, neque in longum consulentes,
qua in presentia suavia sunt, pri-
ma habent, atque multis sane pro-
pter hoc angustijs & difficultati-
bus; & calamitatibus premuntur,
& perpetuo fere cum illis confli-
ctantur; interim tamen genium
suum placant, atq; insuper ob re-
rum imperitiam, multas inanes
spes intra animū volvunt, quibus
tamen veluti suavibus in somnijs
se delectant, atque miseras vita
sua condidunt. Promethei autem
schola, homines nimis pruden-
tes, & in futurum prospicientes,

G 5 multa

162 D E S A P I E N T I A

multa scilicet mala, & infortunia
cante submovent & reijsunt; ve-
rum cum hoc bono illud coniun-
ctum est, ut multis voluptatibus,
& varia rerum iucunditate se
privent, & genium suum frau-
dent, atque quod multo peius est,
curis & sollicitudine & timoribus
intestinis se cruciant, & confici-
ant. Alligati enim necessitatis
columna, innumeris cogitat iugi-
bus (qua, quia volucres admodum
sunt, per aquiliam significantur)
ijsque pruagentibus, & iecur mor-
dientibus, & corrodentibus vexan-
turi; nisi forte aliquando veluti no-
tum exiguam quampliam animi
remissionem, & quietem nanci-
scantur; ita tamē ut statim subin-
de redeant nova anxietates, &
formi-

formidines. Itaque paucis admodum utrinque sortis beneficium contigit ut providentia commoda retinuerunt, sollicitudinis, & perurbationis malis se liberarint: neque id quisquam assequi potest, nisi per Herculem, id est, fortitudinem, & animi constantiam, que in omnem eventum parata, & cuicunque sorti aqua, prospicit sine metu, fruatur sine fastidio, & tolerat sine impatiencia. Atque illud notatum dignum est, virtutem hanc PROMETHEO non innatam, sed adventitiam fuisse, atque ex ope aliena. Nulla enim ingenita, & naturalis fortitudo tan-
tares par esse possit. Sed hac vir-
tus ab ultimo oceano, atque a so-
lo accepta & aduenta est; praefer-

164. DE SAPIENTIA
sunt enim à Sapientia, tanquam à
Sole, & à meditatione inconstan-
tie, ac veluti undarum humanae
vite tanquam à navigatione Ocea-
ni; qua duo Virgilius bene con-
iunxit.

Felix qui potuit rerum cognō-
scere causas,
Quique metus omnes, & inexo-
rabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumque
Acherontis avari.

Elegantissime autem additur ad
hominum animos consolando, &
confirmando, Heroem istum in-
gentem in Poculo sive Urceo na-
vigasse; ne forte natura sua angu-
stias, & fragilitatē nimium per-
timescant, aut causentur; ac si hu-
iusmodi fortitudinis, & constancie
capax

capax omnino non esset; de quo
ipso Seneca bene ominatus est
cum dicat, Magnum est habere
simul fragilitatem hominis, &c
securitatem Dei. Sed iam re-
trocedendum est ad illud, quod
consulto praterivimus, ne ea que
inter se connexa sunt abrumpem-
remus: hoc est, de novissimo illo
Promethei crimine, quod pudi-
citiam Minervae sollicitasset.
Nam & ob hoc delictum gravissi-
mum certe, & maximam illam
paenam laniatione viscerum
subiit. Illud non alind esse vi-
detur, quam quod homines arti-
bus, & scientia multa inflati, et
iam sapientiam divinam sensibus
& ratione subiçore sapienter ten-
tent: ex quo certissime sequitur
menis

166 D E S A P I E N T I A

mentis laceratio, & stimulatio
perpetua, & irrequieta. Itaque
mente sobria & submissa distin-
guenda sunt humana & divina;
atque oracula sensus, & fides nisi
forte & Religio heretica, & phi-
losophia commentitia hominibus
cordis sit. Restat ultimum illud de
lude Promethei cum redic ar-
dentibus. Hoc rursus ad artes &
scientias pertinet, sicut ignis ille
ad cuius memoriam & celebra-
tionem huinsmodi ludi inservi-
sunt; atque continet in se monitum
idq; prudentissimum; ut perfectio
scientiarum a successione; non ab
enim alicuius perniciitate, aut fa-
cilitate expectetur. Etenim qui ad
eiusum & contentionem velocis-
simi & validissimi sunt, ij ad fa-

CEM

cem suam accensam servandam
fortasse minus sunt habiles, cum à
cursu rapido, & que ac nimis tardo,
periculum extinctionis immineat.
Isti autem luminum cursus &
certamia iampridem intermissa
videntur, cum scientia in primitio
quibusque authoribus, Aristote-
le, Galeno, Euclide, Ptolo-
mæo, maxime florere cernantur;
atque successio nil magni efficerit,
aut fere tentaverit. Atq; optandum
esset, ut isti ludi in honorem Pro-
methei sive humana natura in-
staurearentur, atq; res certamen &
amulationem & bonam fortunam
reciperet; neque ex unius cuiuspiā
face tremula atq; agitata pende-
ret. Itaq; homines monendi sunt,
ut se ipſi exuscitent, & vires at-
que

168. **D E S A P I E N T I A**
que etiam vices suas experiantur,
neque in paucorum hominum ani-
mulis & cerebellis omnia ponant.
Hec sunt illa, que in fabula ista
vulgaris, & decantata nobis adsum-
brari videntur: neque tamen inficia-
muri, illi subesse haud paucia, que
ad Christiana fidei mysteria miro
consensu innuant; ante omnia na-
vigatio illa Herculis in Urceo ad
liberandum Prometheum, ima-
ginem Dei verbi in carne tan-
quam fragili vasculo ad redem-
ptionem humani properantis pra-
se ferre videntur. Verum nos om-
nia in hoc genere licentiam nobis
ipsi interdiscimus, ne forte igne
extraneo ad altare Domini uta-
munt.

SCYLLA, & ICARVS,
sive, Via media.

MEIOCRIPTAS sive
via media, in moralibus
laudatissima est; in intellectuali-
bus minus celebrata, sed non mi-
nus utilis & bona: in Politicis
tantum suspecta, & cum iudicio
adhibenda. Morum autem me-
iocrites, per viam ICARO
prescriptam; intellectualium au-
tem, per viam inter Scyllam &
Charybdim ob difficultatem &
periculum decantatam, ab Anti-
qnis notantur. ICARO precepit
pater cum nro esse prae-
servalendum, ut viam aut nimis subli-
mem, aut nimis humilem caveret.
Cum

170 DE SAPIENTIA

Cum enim a cera essent conglutinata, periculum erat si alius efferretur, ne cera ex solis ardore liqueficeret; sin ad vaporem maris propius se submitteret, ne ab humore cera minus tenax efficieretur. Ille vero ausu iuvenili in celsiora contendit, atque in preceps lapsus est. Parabola facilis & vulgata est; virtutis enim via inter excessum, & defectum recto tramite aperitur. Neque mirum erat si ICARVM excessus perdiditerit. Excessus enim fere iuvenum; defectus senum virtus esse solent; ex semicirculo ramen malis & nocivis potiorem elegit. Defectus enim praviores estimantur; cum excessus nonnihil magnanimitatis subfit & cognitionis

*tionis cum celo, ad instar volu-
cris: defectus vero humi serpat
instar reptilis. Itaque praeclare
Heraclitus, Lumen siccum, op-
tima anima. Etenim si ex humo
humorem contrahat anima; pror-
sus degenerat; etiam ex altera par-
te modus adhibendus est, ut ab illa
siccitate landata, lumen reddatur
subtilius, non corripiatur incen-
dium. Atque hac cuiusvis fere nota
sunt. Via autem illa inter Scyll-
lam & Charybdim, certe & pe-
ritiam navigandi, & felicitatem
desiderat. Si enim in Scyllā inci-
dant naves, illiduntur cantibus: sin
in Charibdim, absorbentur. Cuius
parabola ea videretur esse vis (quam
nos breviter perstringemus; ta-
metsi infinitā trahat contemplatio-
nem)*

372 D E S A P I E N T I A

nem) ut in omni doctrina & scien-
tia, earumq; regulis & axiomati-
bus, modus teneatur inter distin-
ctionū scopulos, & universalis vo-
ragines. Hac enim duo nanfragis
ingeniorū, & artium famosa sunt.

X X V I I I .

S P H I N X , sive Scientia.

T R A D I T U R S P H I N X fuisse
monstrum specie multifor-
me; facie, & voce virginis; pennis
volucris; ungibus Gryphi; in-
gum autem monte in agro The-
bano tenebat, & vias obsidebat:
Mos autem ei erat, viatores ex
insidijs invadere, ac comprehende-
re; quibus in potestatem redactis,
enigmata quedam obscura &
perplexa proponebat, que à Ma-
sis

sis prebita, & accepta putabantur. Ea si solvere, & interpretari, miseri captivi non possent; hesitantes & confusos magna saevitia dilaniabat. Hac calamitas cum dissimilariatur, premium propositum est a Thebanis, (ipsum Thebaram Imperium) viro qui Sphingis enigmata explicare possit, (neque enim alia superande illius ratio erat.) Tāto pretio excitatus Oedipus vir. acer, & prudens, sed pedibus laesus, & perforatis, conditionem accepit, & experiri statuit. Postquam autem fidens animi & alacor se coram Sphinge stitisset; illa ab eo quasivit, quale tandem illud animal esset, quod primo quadrupes natum, postea bipes factum esset, deinde tripes.

ad

174. DE SAPIENTIA
ad extremum rursus quadrupes.
Ille praesenti animo respondit, il-
lud in hominem competere, qui
sub ipsum partum & infantiam
quadrupes provolvitur, & vix
repere tentat; nec ita multo post
erectus & bipes incedit; in senectu-
te autem baculo innititur, & se su-
stentat, ut tanquam tripes videar-
tur; extrema autem aetate decre-
pitus senex labantibus nervis, qua-
drupes decumbit, & lecto affigi-
tur. Itaque vero responso victo-
riam adeptus, Sphingem intere-
mit; cuius corpus asello impos-
tum, veluti in Triumpho duceba-
tur; ipse autem ex pactio Rex
Thebanorum creatus est. Fabra-
la elegans, nec minus prudens est;
atque videtur conficta, de scienc-
tia,

tia, præsertim coniuncta practica.
Siquidem scientia non absurde
monstrum dici possit, cum igno-
rantibus & imperitis prorsus ad-
mirationi sit. Figura autem, & spe-
cie multiformis est, ob immensam
varietatem subiecti, in qua scien-
tia versatur; vultus & vox affi-
gitur muliebris ob gratiam & lo-
quacitatem: Adduntur ala, quia
scientia & earum inventa mo-
mento discurrent, & volant, cum
communicatio scientia sit instar
luminis de lumine, quod affatim
incenditur. Elegantissime autem
attribuuntur ungues acuti, &
aduncii; quia scientia axiomata,
& argumenta penetrant mentem,
eamque prehendunt & tenent, ut
movere & elabi non possit; quod
& san-

176 D E S A P I E N T I A
Et sanctus Philosophus notavit;
Verba Sapientum (inquit) sunt
tanquam æculei, & veluti
clavi in altum defixi. Omnis
autem scientia collocata videtur
in arduis & editis montium.
Nam res sublimis merito puta-
tur, & excelsa, & ignoraniam
tanquam ex superiore loco despi-
ciens, atque etiam late & unde-
quaque speculatur & prospicit, ut
in verticibus montium fieri solet.
Sphinx autem obfidere fingitur
scientia, quia ubique in itinere
isto, sive peregrinatione vita hu-
mane, materia & occasio contem-
plationis se ingerit & occurrit.
Proponit autem Sphinx questio-
nes & enigmata mortalibus varia
& difficilia, qua accepit à Musis.
Ea

Ea tamen quamdiu apud Mu-
sas manent, sevitia fortasse ca-
rent. Donec enim nullus aliis fi-
nis meditationis, & disquisitionis
sit, prater ipsum scire, intellectus
non premitur, nec in arcto ponit
tur, sed vagatur, & expatiatur;
atque in ipsa dubitatione, & va-
riate nonnullam iucunditatem &
delectationem sentit; sed postquam
a Musis huusmodi enigmata
ad Sphingem transmissa sunt, id
est ad practicam, ut instet, & ur-
geat actio & electio, & decretum:
tum demum enigmata molesta &
sava esse incipiunt, & nisi solvan-
tur & expediantur, animos ho-
minum miris modis torquent, &
vexant, & in omnes partes distra-
hant, & plane lacerant. Proinde

178 DE SAPIENTIA
in enigmatibus Sphingis duplex
semper proponitur conditio; non
solventis mentis lageratio; solventi
imperium. Qui enim rem callet, is
sine suo potitur, atque omnis arti-
fex operi suo imperat. Enigma-
tum autem Sphingis duo in uni-
versum sunt genera: enigmata de
natura rerum, atque enigmata de
natura hominis, atque similiter in
premium solutionis sequuntur duo
imperia; imperium in naturam,
& imperium in homines; vera
enim Philosophia naturalis finis
proprius & ultimus est, imperium
in res naturales, corpora, medici-
nas, mechanica, alia infinita, licet
schola, oblatis contenta, & ser-
monibus tumefacta, res & opera
negligat, & se proiectat. Verum
enigma

enigma illud Oedipodi proposi-
tum, ex quo ille imperium The-
banum adeptus est, pertinebat ad
naturam hominis; quisquis enim
naturam hominis; prorsus intro-
spexit ille faber sere fortune sue
esse potest, & ad imperandum na-
tus est. Id quod de Romanis arti-
bus bene pronunciatum est.

Tu regere imperio populos, Ro-
mane memento.

Hæ tibi erunt artes,-----

Itaque apposita illud; quod Au-
gustus Cesar signo Sphingis si-
ve de industria sive fortuito usus
est. Ille enim (si quis unquam) in
politica excelluit, & in vita sua
curriculo, plurima nova enigma-
ta de natura hominis felicissime
solvit, qua nisi dexter & paratus

H 2 sol-

180 DE SAPIENTIA

solvisset, multo tis non procul ab
imminente pernicie & exitio ab-
fuisset. Atque additur in fabula,
Sphingis devicta corpus in asel-
lum impositum fuisse, elegantissi-
me certe, cum nihil sit tam acu-
tum, & abstrusum, quin post-
quam plane intellectum, & dein-
ceps per vulgatum sit, etiam tardo-
imponi possit. Neque illud preter-
mittendū debellatam esse Sphin-
gem à viro pedibus elevato; ete-
nim nimis cito pede, & coleri gra-
du ad enigmata Sphingis homi-
nes properare solent; unde sit, ut
(prevaleente Sphinge) potius per
disputationes ingenia & animos
lacerent, quam per opera & effe-
ctus imperent.

XXIX.

PROSERPINA, sive
Spiritus.

NARRANT PLUTO-
NEM, postquam regnum In-
ferorum ex partitione illa memo-
rabilis accepisset, de nuptijs alicu-
ius è Superis desperasse, si eas per
colloquia, aut modos suaves tenta-
ret; ut ad raptum consilia sua di-
rigere ei fuerit necesse. Itaque sap-
tata opportunitate PROSER-
PINAM Cereris filiam, virgi-
nem pulcherrimam, dum flores
Narcissi in Sicilia pratis collige-
ret, subito incursu rapiuit, atque
quadrigis secum ad subterranea
asportavit; ei magna reverentia
prebita est, ut & Domina Ditis

H 3   VOGA-

182 D E S A P I E N T I A
vocata sit. Ceres autem eius ma-
ter cum filia sibi unice dilecta nus-
quam comparuisset, supra mo-
dum mœsta & anxia, radam ac-
censam ipsa manu præse ferens,
universum orbis terrarum ambi-
tum peragravit, ut filia investiga-
ret & recuperaret. Id cum frustra
fuisset, accepto forte iudicio, quod
ad inferos deuelta esset, multis
lachrymis, & lamentationibus
Iovem fatigavit, ut illa ei resti-
tueretur. Atque tandem pervicit,
ut si illa nihil ex ijs qua apud inferos
essent, degustasset, tunc eam
abancere liceret. Ea conditio ma-
tris desiderio adversa fuit; P R O-
S E R P I N A enim grana tria ex
malo granato gustasse comperta
est. Nequo idcirco Ceres destitit,
quim

quin preces & ploratus de integro
resumeret. Postremo itaque ei in-
dultum est, ut PROSERPINA
dispertitis temporibus, & alternis
viciibus, sex menses cum mari-
to, alteris sex cum matre esset.
Hanc PROSERPIAM postea
Theseus & Pirithous eximia
audacia thalamo Ditis deducere
tentarunt. Cum autem in itenore
super saxo apud Inferos decessi
confessissent, eis resurgere minime
licuit, sed aeternū sedebant. PRO-
SERPINA itaque inferiorum re-
gina mansit; in cuius honorem et-
iam additum est privilegium ma-
gnum; cum enim ab inferis revo-
care gradū, illis qui eo descendis-
sent, fas non esset; ascripta est huic
legi exceptio singularis; ut si quis

184 D E S A P I E N T I A

ramum aureum in donum P R O-
S E R P I N A attulisset, ei ob hoc
ire & redire liceret. Is ramus uni-
cui erat in ingenti, & opaco luce,
neque stirps erat, sed visci instar
in aliena arbore frondebat, atque
avulso illo alter non deficiebat. Fa-
bula ad naturam pertinere vide-
tur, atque vim, & copiam illam
in subterraneis, divitem & frugi-
feram, ex qua hac nostra pullu-
lant, & in quam rursus solvuntur,
& redeunt, perscrutari. Per Pro-
serpinam antiqui significarunt
spiritum illum aethereum qui sub
terra (per Plutonem representa-
ta) clauditur & detinetur a supe-
riore globo divulsus, quod non
male expressit ille.

Sive

Sive recens tellus, seductaque
nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semi-
na cœli.

Ille spiritus raptus à terra singi-
tar, quia minime cohibetur, ubi
tempus, & moram habet ad evo-
landum, sed subita distractione
compingitur & fugitur, perinde,
ac si quis aërem aqua commiscere
tentet, hoc nullo modo efficere pos-
sit, nisi per agitationem celerem &
rapidam; hac enim ratione vide-
mus illa corpora coniungi in spu-
ma, aëre tanquam rapto ab aqua.
Neq; ineleganter additur, P & O-
SERPINAM flore Narcissi in
vallisibus colligentem raptam fuis-
se; quia Narcissus à torpore sive
stupore nomen sumit; atq; tum de-

186 D E S A P I E N T I A
mum spiritus ad raptum materie
terrestris magis preparatus est &
opportunus cum coagulari incipit,
ac veluti torporem colligere. Recte
autem tribuitur honor ille Proser-
pinæ, qualis nulli uxori Deorum;
ut Ditis Domina sit, quia ille spi-
ritus plane omnia in illis regioni-
bus administrat, stupido & quasi
ignaro Plutone. Hunc autem spi-
ritum aether, ac vis Cœlestium (per
Cererem adumbratus) infinita se-
dulitate elicere, atq; sibi restituere
contendit; fax autem illa aetheris
sive rada ardens in manu Cere-
ris proculdubio Solem denotat,
qui circaterra ambitum luminis
officio fungitur, atque maxime
eminum effet ad Proserpinam
recuperandam momenti, si omnino
hoc

hoc fieri posse. Illa tamen harer,
& manet, cuius ratio sequitur
accurate & excellenter proposita
in pactis illis Iovis & Ceteris.
Primum enim certissimum est,
duos esse modos spiritus in mate-
ria solida & terrestri cohibendi.
Alterum per constipationem sive
obstructionem, qui est mera incar-
ceratio & violentia. Alterum
per ministracionem proportionati
alimenti, atque id sit sponte & li-
benter. Postquam enim spiritus
inclusus depascere incepit, atque
se alore, evolare protinus non festi-
nat; sed veluti in terra sua figitur:
atque hoc est illa degustatio Pro-
serpinæ ex malo granato; quæ si
non fuisset, iampridem à Cerere
cum face illa sua orbem terrarunt

188 DE SAPIENTIA

per agrante, abducta fuisset. Spiritus enim qui subest metallis & mineralibus compingitur fortasse precipue per massa soliditatem; qui autem in plantis est & animalibus, in corpore poroso habitat, & aperta effugia habet, nisi per illum modum degustationis libenter detineretur. Secundum autem pactum de semestri consuetudine, non aliud est quam elegans descriptio disputationis anni; cum spiritus ille per terram perfusus, quoad res vegetabiles mensibus estatis apud superiora degat, atque mensibus hyemis ad subterranea redeat. Quod vero attinet ad sonatum illum Thesei & Perithoi abducenda Proserpinæ, id eo spectat, quod sapius fiat, ut spiritus

ritus subtiliores qui ad terram in
multis corporibus descendunt,
neutquam illud efficiant, ut spiri-
tum subterraneum exsugant &
secum uniant & evehant; sed con-
tra ipsi coagulentur, neque am-
plius resurgent; ut Proserpina
per eos ancta incolis & imperio
sit. De virga autem illa aurea,
vix videmur sustinere posse impe-
tum Chymistarum, si in nos hac
ex parte irruant; cum illi ab eo-
dem lapide suo, & auti montes, &
restitutionem corporum natura-
lium veluti a portis inferorum
promuant. Verum de Chymica,
aque lapidis illius procus perpe-
tuis, certo scimus theoricam eo-
rum esse sine fundamento, suspica-
mnr etiam practicam quoque esse
sine

190 DE SAPIENTIA
sine certo pignore. Itaque missis il-
lis, de ista postrema parabola par-
te hec nostra sententia est. Nobis
certe compertum est ex compluri-
bus antiquorum figuris, eos con-
servationem, atque instauratio-
nem quadamtenus corporum na-
turalium, pro re desperata non
habuisse, sed potius pro re abstru-
sa, & quasi avia. Atque idem sen-
tire hoc etiam loco videtur, cum
virgulam istam inter infinita vir-
gulta ingētis & densissima Sylva
collocarunt; autream autem finxe-
re, quia aurum durationis Tesse-
ra est, inserviam, quia ab arte hu-
iusmodi effectus sperandus est, non
ab aliqua Medicina, aut modo
simplici, aut naturali.

METIS

METIS, sive Consilium.

NARRANT Poëta antiqui
IOVBM cepisse in uxorens
METIN, cuius nomen non ob-
scure Consilium significat; eam
autem ex illo gravidae factam
fuisse; quod cum ille sensisset, par-
tum eius nullo modo expectasse,
sed utique eam devorasse, unde &
ipse pregnans factus sit: Puerpe-
rium autem mirum fuisse: nam ex
capite, sive cerebro Palladem ar-
matam perperisse. Huius fabula
monstrosa, & primo auditu insul-
fissima sensus, arcanum imperij
continere videtur, qua arte scili-
cket, reges se versus consilia sua ge-
tere soleant, ut authoritatem & ma-
iestas

192 DE SAPIENTIA
iescas eorum non solum illibata
conserventur, verum apud popu-
lum augeantur, & extollantur.
Nam reges se cum consilijs suis,
vinclo velut in nuptiali copulari, &
coniungi, & de rebus maximis
cum eis deliberare, maiestatem
suam nequitam minnere recte
iudicant, verum cum res iam ad
decretrum spectat, quod instar par-
tus est; consilijs partes non ultra
tendere sinunt, ne acta ex consiliis
arbitrio pendere videantur. Ve-
rum, cum demum reges (nisi hu-
i simmodi res sit, ut invidiam a se
derivare cupiant) quicquid confi-
lio elaboratum & veluti in auro
efformatum est, in se transferre
consueverunt, ut decretū & exe-
cucia (que quia cum potestate
pro-

procedit, & necessitatens insert, eleganter sub figura Palladis armata involvitur) ab ipsis emanante videatur. Neque satir est, ut authoritas Regum accedit, & voluntas soluta, & libera, & non obnoxia; nisi etiam, hoc sibi sumant, ut ex capite eorum, id est, ex industio, & prudentia propria decreta nata existimantur.

XXXI.

SIRENES, sive
Voluptas.

FABVL A de SIRENI-
BVS ad pernicioſas illecebras
voluptatis recte, sed sensu vulga-
tissimo transfertur. Nobis autem
videtur, SAPIENTIA VE-
TERVM, tanquam sua male
calca-

194 D E S A P I E N T I A
calcare; ex quibus licet nonnihil
exprimitur, tamen potissima que-
que resident, & pratermittuntur.
SIRENES Acheloi, & Ter-
psichores unius ex Musis, filie
suisse narrantur; ea primis tem-
poribus alata erant; sed initio te-
mere cum Musis certamine viete,
alii multata sunt. Ex pennis au-
tem evulsi, Musa coronas sibi fe-
cerunt; adeo ut ab eo tempore
Musa cum capitibus alatis pro-
cederent, prater unam SIRE-
NVM matrem; mora autem Si-
RENVM erat in insulis quibus-
dam amoenis; illa vero è specula
naves adventantes cum conspice-
rent, cantu navigantes primo de-
tinebant, deinde alliciebant, ex-
ceptos autem necabant. Neque
sunt.

simplex erat cantilena, sed singulos modis maxime natura eorum convenientibus captabant. Tanta autem pestis erat, ut insula SIRBNVM etiam longe intuentibus alberent ex ossibus cadaverum inhumatorum. Huic malo remedium repertum est, genere, & modo duplex; alterum ab Ulyssse, Alterum ab Orpheo; Ulysses socijs omnino aures cera obturari iussit; ipse, cum experimentum rei facere vellet periculum autem de- pellere, se ad malum navis alligari voluit, interminatus, ne quis eum, licet rogatus, solveret; Orpheus vero, missis huicmodi vincis, clara voce Deorum laudes can- tans ad lyram, voces SIRBNVM renundit & extra omne periculum fuit.

196. DE SAPIENTIA

fuit. Fabula ad mores pertinet, atque evidens sine, nec minus tamē elegans parabola videtur. Voluptates ex copia rerum, ac affluentiazatque ex hilaritate; sive exultatione animi proveniunt. Ille olim primis ipsis illecebris subito, & tanquam alata, mortales rape-re solebant. Doctrina autem & eruditio, hoc saltē efficit, ut animus humanus se nonnihil cohi-beat, & exitum rei secum perpen-dat; itaque alias voluptatibus de-traxit. Hoc autem in Musarum decus & honorem egregium ces-sit; postquam enim Philosophiam contemptum voluptatum inducere posse nonnullorum exemplo pa-tuit; statim res sublimis visa est, qua animam veluti humo affixam attol-

attollat & elevat, & hominum cogitationes (qua in capite vigent) pennatas & veluti aethereas faciat. Sola Sirenum Mater pedestris, & sine aliis mansit; ea prouulnubio nil aliud est, quam Doctrina leves, & ad incunditatem inventa, & adhibita; quales videntur Petronio illi in pretio fuisse, qui postquam sententiam mortis accepisset, in ipsis atrijs mortis delicias quasivit, cumque etiam literas in solatium adhibere veller, nil (inquit Tacitus) legit eorum, que ad constantiam faciunt; sed leves versus, ex hoc genere est illud.

Vivamus mea Lesbia, atque amemus,

Rumoresque senum severiorum
Omnes unius aestimemus aesis.

198 DE SAPIENTIA

Et illud.

Iura stenes norint, & quid sit fal-
que, nefasque,
Inquirant tristes legumque ex-
amina servent.

Huiusmodi enim doctrine, alac-
Musarum coronis rursus detra-
here, & Sirenibus restituere velle
videntur. Habicere autem perbi-
bentur Sirenes in insulis, quia vo-
luptates fere secessu querunt, ac-
que hominum costis saepe vitant:
Sironum autem cantus omnibus
decatatu*s* est, iusque pernicios,
& artificium variu*m*: itaque in-
terprete hac non egerit. Illud ma-
gis acutum de ossibus veluti clivis
albentibus è longinquo visis: Ex
quo illud significatur, exempla ca-
lamitatis licet clara & conspicua,

CON-

contra voluptatum corruptelas
non multum proficere. Restat de
remedijs parabola non abstrusa ea
quidem, sed tamen prudens & no-
bilio. Proponuntur enim mali iā
callidi, & tam violenti remedie-
tria. Duo à Philosophia: tertium
à Religione. Atque primus effi-
gijs modus est, ut quis principijs
obstet, atque omnes occasiones, qua
animum tentare, & sollicitare
possint, sedulo devites: id quod ob-
naturatio illa austriam denotat; atque
hoc remedium ad animos medio-
res, & plebeios necessario adhibe-
tur, tanquam ad comites Ulyssis.
Animi autem celsiores etiam-
versari inter medias voluptates
possunt, si discreti constancia se-
muniant: quin & per hoc, virtutis

sue experientium magis exquisitum capere gaudent; etiam voluptatum ineptias & insanias perdiscent, potius contemplantes, quam obsequentes; quod & Solomon de se professus est, cum ennumerationem voluptatum, quibus diffluebat, ea sententia claudat: Sapientia quoque perseveravit mecum. Itaque huiusmodi heroes inter maximas voluptatum allecebras se immobiles prastare, atque in ipsis earum precipitijs se sustinere queant; tantum ad Ulyssis exemplum, interdictis perniciosis suorum consilijs & obsequijs, qua animum maxime omnium labefactare & solvere possint. Prastantissimum autem in omni genere est remedium Orphei;

phei; qui laudes Deorum cantans
& reboans, SIRENV M voces
confudit, & summovit. Medita-
tiones enim rerum divinarum,
voluptates sensus non tantum po-
testate, sed etiam suavitate supe-
rant.

PRISCAE SOPHIE.

- I. CASSANDRA, sive Parresia. pag. 1.
- II. TYPHON, sive Rebellis. 4.
- III. CYCLOPS, sive Ministris terroris. 10.
- IV. NARCISSVS, sive Philautia. 13.
- V. STYX, sive Foedera. 16.
- VI. PAN, sive Natura. 21.
- VII. PERSEVS, sive Bellū. 43.
- VIII. ENDYMION, sive Gratiolus. 53.
- IX. SORORGYANTVM, sive Fama. 56.
- X. ACTÆON & PENTHEVS, sive Curiosus. 58.
- XI. ORPHEVS, sive Philosophia. 62.

XII.

PRISCAE SOPHIAE.

XII.	COELVM, sive Ori- gines.	70.
XIII.	PROTEVS, sive Ma- teria.	76.
XIV.	MIMNON, sive præ- maturus.	81.
XV.	TYTHONVS, sive Sa- tias.	84.
XVI.	PROCVS IVNONIS, sive Dedecus.	86.
XVII.	CYPINO, sive Ato- mus.	88.
XVIII.	DIOMEDES, sive Zelus.	97.
XIX.	DADALVS, sive Mechanicus.	106.
XX.	ERICHTONIVS, sive Impostura.	111.
XXI.	DEVCALION, sive Restitutio.	115.
		XXXI.

PRISCA SOPHIAE.

xxii. NEMESIS, sive Vi-
ces Rerum. 116.
xxiii. ACHILLOVS, sive
Prælium. 122.
xxiv. DIONYSVS, sive
Cupiditas. 125.
xxv. ATALANTA, sive
Lucrum. 135.
xxvi. PROMETHEVS,
sive Status hominis. 139
xxvii. SCYLLA, & ICA-
RVS, sive Via media. 169.
xxviii. SPIRNX, sive
Scientia. 172.
xxix. PROSERPINA, sive
Spiritus. 181.
xxx. METIS, sive Consi-
lium. 191.
xxx. SIRENES, sive Vo-
luptas. 195.
FINIS.

CPSIA information can be obtained
at www.ICGtesting.com

Printed in the USA

BVHW041445170519

548581BV00002B/132/P

9 781166 171438

ISBN 9781166171438

90000

9 781166 171438

KESSINGER PUBLISHING®, LLC
WWW.KESSINGER.NET

Y0-BSB-455

